

Sprawozdanie

z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Krakowie

za rok 2001 r.

1. INFORMACJE OGÓLNE	3
1.1. Zakres realizowanych zadań.....	3
1.2. Zakres Systemu Pomocy Społecznej Miasta Krakowa.....	4
1.3. Zmiany w przepisach.....	5
1.4. Powody udzielania pomocy.....	6
2. OPIS REALIZACJI ZADAŃ	7
2.1. Pomoc dla dzieci i młodzieży.....	7
2.1.1. Działania profilaktyczne:.....	7
2.1.2. Działania interwencyjne i pomocowe:.....	8
2.1.3. Pomoc dzieciom niepełnosprawnym.....	9
2.1.4. Pomoc na rzecz rodzin zastępczych.....	9
2.1.5. Całodobowe placówki opiekuńczo - wychowawcze.....	10
2.1.6. Kierunki przekształceń organizacyjnych systemu opieki nad rodziną i dzieckiem w ramach Systemu Pomocy Społecznej w Krakowie.....	10
2.1.7. Pomoc na usamodzielnienie i integrację ze środowiskiem wychowanków placówek i rodzin zastępczych. -.....	13
2.2. Działania na rzecz rodziny z trudnościami życiowymi (konflikty, przemoc, bezrobocie).....	14
2.2.1 Pomoc dla rodzin z problemem przemocy oraz dla rodzin znajdujących się w sytuacjach kryzysowych.....	14
2.2.1.1. Działania pracowników socjalnych i specjalistów MOPS.....	14
2.2.1.2 Ośrodek Interwencji Kryzysowej.....	15
2.2.1.3. Schronisko dla Ofiar Przemocy w Rodzinie.....	16
2.2.1.4. Dom Matki i Dziecka im. bł. Bernardyny Jabłońskiej.....	16
2.2.1.5. Oddział Domu Pomocy Społecznej dla Samotnych Matek.....	17
2.2.2. Świadczenia finansowe przeznaczone dla rodzin z problemami bytowymi.....	18
2.2.3 Pomoc rodzinom z problemem bezrobocia.....	18
2.2.3.1. Giełda Pracy - Non Stop.....	19
2.2.3.2. Program pracy socjalnej z osobą bezrobotną.....	20
2.3. Pomoc osobom starszym i niepełnosprawnym.....	21
2.3.1. Poradnictwo i praca socjalna.....	22
2.3.2. Działania interwencyjne na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi.....	22
2.3.3. Świadczenia dla osób starszych i niepełnosprawnych:.....	22
2.3.4. Usługi opiekuńcze.....	23
2.3.5. Dzielne ośrodki wsparcia.....	24
2.3.5.1. Środowiskowe domy samopomocy.....	25
2.3.5.2 Dzielne domy pomocy społecznej.....	25
2.3.6. Rehabilitacja zawodowa i społeczna.....	26
2.3.6.1. Zwrot kosztów organizacji nowych stanowisk pracy dla osób niepełnosprawnych oraz wynagrodzenia osób niepełnosprawnych skierowanych na nowo utworzone stanowiska pracy wraz ze składkami na ubezpieczenia społeczne od tego wynagrodzenia.....	26
2.3.6.2. Udzielanie osobom niepełnosprawnym pożyczek na rozpoczęcie działalności gospodarczej.	27
2.3.6.3. Dofinansowanie osobom niepełnosprawnym prowadzącym działalność gospodarczą do oprocentowania kredytu bankowego zaciągniętego na kontynuowanie tej działalności.....	27
2.3.6.4. Finansowanie tworzenia i działalności warsztatów terapii zajęciowej.....	27
2.3.6.5. Likwidacja barier funkcjonalnych (architektonicznych i urbanistycznych oraz w komunikowaniu się) realizowana na indywidualne wnioski osób niepełnosprawnych.....	27
2.3.6.6. Dofinansowanie osobom niepełnosprawnym do uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych....	28
2.3.6.7. Program celowy DROGOWSKAZ w zakresie dofinansowania zaopatrzenia osób niepełnosprawnych w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze.....	28
2.3.7. Domy Pomocy Społecznej.....	28
2.3.8. Orzekanie o stopniu niepełnosprawności.....	29
2.4. Inne działania na rzecz osób i rodzin.....	30
2.4.1. Poradnictwo i praca socjalna.....	30
2.4.2. Świadczenia materialne:.....	30
2.5. Pomoc osobom bezdomnym.....	33
2.5.1 Diagnoza sytuacji w Krakowie.....	33
2.5.2. Działania indywidualne o charakterze profilaktycznym, realizowane w filiach MOPS.....	34
2.5.3. Pomoc w formie noclegu.....	35
2.5.4. GWAB – Grupa Wsparcia dla osób wychodzących z bezdomności.....	36
2.5.5. Interwencje w miejscach pobytu osób bezdomnych, w godzinach nocnych, w okresie zimowym....	36

2.5.6. Organizacja Wieczery Wigilijnej dla około 800 osób bezdomnych.....	36
2.5.7. Wolontariat lekarzy i studentów związanych z II Katedrą Chirurgii Ogólnej Collegium Medicum Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie w Miejskiej Noclegowni dla Bezdomnych Mężczyzn w Krakowie.....	37
2.5.8. Świadczenia materialne na rzecz bezdomnych:	37
2.6. Realizacja zadań priorytetowych dzielnic	38
2.7. „Program interwencji w środowisku osób żebrzących”	39
2.8. Współpraca międzynarodowa	40
2.8.1. Współpraca z Urzędem Miasta Frankfurt.....	40
2.8.2.....	41
Współpraca z Zakładami Bethel w Bielefeld.....	41
2.8.3. Współpraca z Lipskiem.....	41
2.8.4. Inne działania w zakresie współpracy międzynarodowej.....	42
3. STRUKTURA ORGANIZACYJNA I KADROWA MOPS.	43
3.1. Zmiany w strukturze organizacyjnej w roku 2001.	43
3.2. Struktura organizacyjna MOPS.....	43
3.3. Doskonalenie zawodowe.....	44
„Alkoholizm jako choroba. Praca socjalna z uzależnionym i jego rodziną”	46
3.4. Inne działania niezbędne dla funkcjonowania ośrodka	47

1. INFORMACJE OGÓLNE

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Krakowie działa na podstawie uchwały Nr XXXIII/228/91 Rady Miasta Krakowa z dnia 14 października 1991 roku w sprawie utworzenia Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Krakowie zmienionej uchwałą Rady Miasta Krakowa Nr XXVI/254/95 z dn. 19 lipca 1995 roku oraz uchwałą Nr XIII/107/99 z dn. 17 marca 1999 roku oraz uchwałą Nr XCIV/887/01 z dn. 5 grudnia 2001 roku.

1.1. Zakres realizowanych zadań.

W roku 2001 MOPS w Krakowie realizował następujące zadania:

1) zadania własne:

a) obligatoryjne z ustaw lub uchwał RM

- zasiłki mieszkaniowe w ramach lokalnego programu pomocy społecznej w postaci dofinansowania do opłat mieszkaniowych,
- pomoc na częściowe pokrycie kosztów utrzymania dziecka w rodzinie zastępczej,
- pomoc na zagospodarowanie dla rodziny zastępczej,
- pomoc pieniężna na usamodzielnienie dla wychowanka rodziny zastępczej i placówki opiekuńczo- wychowawczych,
- pomoc pieniężna na kontynuowanie nauki,
- dotowanie niepublicznych ośrodków adopcyjno- opiekuńczych, placówek opiekuńczo- wychowawczych, świetlic, klubów, ognisk, mieszkań chronionych,
- wynagrodzenie dla rodzin zastępczych pełniących funkcje pogotowia rodzinnego,

b) o charakterze obowiązkowym z ustaw

- pomoc na zagospodarowanie w formie rzeczowej dla wychowanków domów dziecka i rodzin zastępczych,
- usługi opiekuńcze,
- sprawienie pogrzebu,
- udzielanie schronienia bezdomnym, posiłku, zapewnienie ubrania osobom potrzebującym,
- prowadzenie DPS, ośrodków wsparcia,
- prowadzenie OIK,
- praca socjalna, poradnictwo specjalistyczne,
- utrzymanie Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Stopniu Niepełnosprawności,

c) przyznawane na podstawie przepisu art. 3 i 4 ustawy o pomocy społecznej

- zasiłki celowe (żywność, leki, opał, gaz, prąd),
- pomoc rzeczowa,

d) o charakterze fakultatywnym

- jednorazowe świadczenie dla rodziny zastępczej z tyt. zdarzenia losowego
- zasiłki celowe specjalne,
- pomoc na ekonomiczne usamodzielnienie,

2) zadania zlecone:

a) obligatoryjne z ustaw lub uchwał RM

- zasiłki pielęgnacyjne i rodzinne
- zasiłki stałe,
- zasiłki stałe wyrównawcze,
- renty socjalne,
- gwarantowane zasiłki okresowe,
- zasiłki z tytułu ochrony macierzyństwa,
- składki na ubezpieczenie społeczne dla klientów

- składki na ubezpieczenie zdrowotne,
- b) o charakterze obowiązkowym z ustaw
  - pomoc uchodźcom: świadczenia pieniężne, składka na ubezpieczenia zdrowotne, specjalistyczne poradnictwo socjalne,
  - usługi specjalistyczne psychiatryczne
  - prowadzenie środowiskowych domów samopomocy
- c) przyznawane na podstawie przepisu art. 3 i 4 ustawy o pomocy społecznej
  - pomoc w formie biletu kredytowanego,
- d) fakultatywne
  - zasiłki okresowe,
  - zasiłki okresowe specjalne,

W 2001 roku z różnych form pomocy społecznej realizowanych przez MOPS skorzystało łącznie **26 972 gospodarstw domowych**, w których było **59 395 osób**. Z pomocy w formie usług i świadczeń finansowych skorzystało 20 557 gospodarstw domowych, natomiast pracą socjalną objętych było 6 415 rodzin.

W liczbie tej nie są ujęte osoby korzystające z instytucjonalnych form pomocy (domy pomocy społecznej, placówki opiekuńczo-wychowawcze itp.).

W celu realizacji zadań pracownicy socjalni MOPS 62 760 razy rozpoznawali sytuację bytową osób. Wydano łącznie 88 029 decyzji administracyjnych w sprawie świadczeń pomocy społecznej, w tym 79 295 przyznających świadczenia z pomocy społecznej oraz 2 564 decyzje odmawiające przyznania świadczenia.

Ponadto Zespół Orzekania o Stopniu Niepełnosprawności działający w ramach MOPS wydał 4 221 orzeczeń.

1.2. Zakres Systemu Pomocy Społecznej Miasta Krakowa.

Zadania MOPS w 2001 roku obejmowały nadzór nad:

- 1) miejskimi jednostkami organizacyjnymi:
  - a) 15 domów pomocy społecznej (2 204 miejsca)
  - b) Miejskie Dienne Domy Pomocy Społecznej (350 miejsc),
  - c) 1 środowiskowy dom samopomocy (50 miejsc),
  - d) 12 całodobowych placówek opiekuńczo-wychowawczych (580 miejsc)
  - e) Ośrodek Interwencji Kryzysowej (23 interwencyjne miejsca hostelowe);
- 2) innymi jednostkami organizacyjnymi prowadzonymi przez organizacje pozarządowe, których działalność jest finansowana, lub dofinansowana przez Miasto Kraków:
  - a) 2 domy pomocy społecznej (93 miejsca),
  - b) 7 całodobowych niepublicznych placówek opiekuńczo-wychowawczych (244 miejsc),
  - c) 9 warsztatów terapii zajęciowej (274 miejsca)
  - d) 6 środowiskowych domów samopomocy (135 miejsc),
  - e) Miejska Noclegownia dla Bezdomnych Mężczyzn (140 miejsc noclegowych),
  - f) Schronisko dla Ofiar Przemocy (60 miejsc),
  - g) 12 niepublicznych placówek wsparcia dziennego (1084 miejsca)

Na dzień 1 stycznia 2001 r. budżet Systemu Pomocy Społecznej wynosił łącznie

131 674 209 zł. Na koniec roku budżet Systemu wynosił 148 887 635 zł.

W ramach środków przekazanych przez Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych na realizację zadań rehabilitacji społecznej i zawodowej, w 2001 roku wykorzystano 10 405 322 zł.

1.3. Zmiany w przepisach.

Rok 2001 przyniósł wiele znaczących zmian w zakresie przepisów prawnych. Zmiany dotyczyły głównie rodzin zastępczych i usamodzielniających się wychowanków. Pierwsze zmiany weszły w życie z dniem 01.01.2001.- stosownie do art. 55 ust. 2 ustawy-umowy w sprawie przyznania rodzinom zastępczym pomocy pieniężnej na częściowe pokrycie kosztów utrzymania dziecka w rodzinie zastępczej zawarte przed 01.01.2000 r. zachowały swą ważność do dnia 31.12.2000., chyba że rodzina zastępcza wystąpiła wcześniej o zmianę tej umowy. Zatem z dniem 01.01.2001 r. wszyscy pełnoletni wychowankowie rodzin zastępczych zostali potraktowani jako osoby usamodzielniające się i objęte stosowną pomocą.

Wejście w życie ustawy z dn. 8 czerwca 2001 r. o zmianie ustawy o pomocy społecznej oraz niektórych ustaw (Dz. U. Nr 72, poz. 748), wprowadziło kolejne istotne zmiany. Dotyczyły one m. in. właściwości miejscowej powiatów w zakresie udzielania pomocy pieniężnej na usamodzielnienie, pomocy pieniężnej na kontynuowanie nauki oraz pomocy na zagospodarowanie w formie rzeczowej. Według znowelizowanego zapisu pomocy pieniężnej na usamodzielnienie i kontynuowanie nauki udziela starosta powiatu właściwego ze względu na miejsce pobytu dziecka przed umieszczeniem w rodzinie zastępczej lub skierowaniem do placówki a pomocy rzeczowej starosta powiatu właściwego dla miejsca osiedlenia wychowanka.

Wprowadzono też zupełnie nowy zapis stanowiący, iż pomoc pieniężna na kontynuowanie nauki przysługuje również osobie pełnoletniej, kontynuującej naukę i nie opuszczającej placówki.

Zmiany w ustawie o pomocy społecznej, wprowadzone prywoływaną ustawą z dnia 8 czerwca 2001 r., spowodowały niezależnienie pomocy świadczonej rodzinom zastępczym od ich dochodu, uwzględniając wielkość pomocy od wieku dziecka, stopnia rozwoju, stanu zdrowia, stopień niedostosowania społecznego i ewentualnego dochodu dziecka.

W art. 2 a ust. 1 pkt. 2b ustawy został zdefiniowany dochód dziecka. Ponadto ustawodawca wprowadził nowy podział rodzin zastępczych na: spokrewnione z dzieckiem, niespokrewnione z dzieckiem, rodziny niespokrewnione z dzieckiem jednocześnie pełniące zadania pogotowia rodzinnego.

W 2001 r. wprowadzono nowe rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 października 2001 r. w sprawie udzielania pomocy na usamodzielnienie, kontynuowanie nauki oraz zagospodarowanie w formie rzeczowej dla pełnoletnich osób z rodzin zastępczych oraz osób opuszczających niektóre typy placówek opiekuńczo - wychowawczych i domów pomocy społeczne, zakłady poprawcze, schroniska dla nieletnich i specjalne ośrodki szkolno - wychowawcze (Dz. U. Nr 120, poz. 1293), które weszło w życie dniem 01.11.2001 r.

W dniu 24 października 2001 zostało ogłoszone rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 17 października 2001 r. w sprawie rodzin zastępczych określające wysokość oraz szczegółowe zasady przyznawania pomocy pieniężnej, szczegółowe warunki finansowania dziecka umieszczonego w rodzinie zastępczej, w tym także przebywającego poza rodziną zastępczą, szczegółowe zasady przyznawania wynagrodzenia rodzinom, o których mowa w art. 33e ust. 1 pkt 3, z tytułu pozostawania w gotowości przyjęcia dziecka albo świadczonej opieki i wychowania, w zależności od czasu pobytu dziecka w tej rodzinie, liczby dzieci,

stanu ich zdrowia i rozwoju, a także zasady i wysokość odpłatności rodziców za pobyt ich dzieci w rodzinach zastępczych oraz sposób i tryb postępowania w tych sprawach.";

Ponadto ustawa z dnia 20 lipca 2001 r. o zmianie ustawy o ubezpieczeniu zdrowotnym i niektórych innych ustaw wprowadziła do ustawy o pomocy społecznej przepisy, dotyczące indywidualnego programu wychodzenia z bezdomności (art. 25a i 25b), w tym statuując uprawnienie do korzystania przez bezdomnego ze świadczeń z ubezpieczenia zdrowotnego na zasadach określonych w przepisach o powszechnym ubezpieczeniu zdrowotnym.

Kolejna zmiana w ustawie o pomocy społecznej wynikała z orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego, który w wyroku z dnia 15 października 2001 r. orzekł o niezgodności art. 2a ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 29 listopada 1990 r. o pomocy społecznej oraz art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 1 grudnia 1994 r. o zasiłkach rodzinnych, pielęgnacyjnych i wychowawczych z art. 2, art. 32 i art. 71 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

W zakresie, w jakim przepis art. 2a ust. 1 pkt 2 ustawy o pomocy społecznej uniemożliwiał uznanie za „*dochód rodziny*” - w odniesieniu do osób prowadzących działalność gospodarczą oraz osób z nimi współpracujących - kwoty niższej od kwoty najniższej podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe, przepis ten został uznany za sprzeczny z Konstytucją RP i utracił moc obowiązującą.

1.4. Powody udzielania pomocy

Powody trudnej sytuacji życiowej rodzin korzystających z pomocy przedstawiają się następująco:

Przyczyny	liczba rodzin[*]
ubóstwo	10 460
sieroctwo	245
bezdomność	669
potrzeba ochrony macierzyństwa	658
bezrobocie	5 143
niepełnosprawność	9 288
długotrwała choroba	8 249
bezzadność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	5 386
alkoholizm	1 037
narkomania	102
trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego	217
klęska żywiołowa lub ekologiczna	22

* może być więcej niż jedna przyczyna w rodzinie

2. OPIS REALIZACJI ZADAŃ

Uporządkowanie przedstawionych niżej działań MOPS oparte jest, podobnie jak struktura organizacyjna, o której jest mowa w punkcie 3, przede wszystkim na kryterium adresata realizowanej pomocy.

2.1. Pomoc dla dzieci i młodzieży.

Działania wobec dzieci i młodzieży mają szczególne znaczenie, ze względu na największe możliwości osiągnięcia podstawowego celu pomocy społecznej: nabycia umiejętności funkcjonowania w społeczeństwie w oparciu o właściwe wartości i wzorce zachowań. Zadanie to realizowane jest w wielu zróżnicowanych formach.

2.1.1. Działania profilaktyczne:

Dzieci i młodzież są podstawowymi grupami adresatów, do których kieruje się działania o charakterze profilaktycznym i w stosunku do których są one najbardziej skuteczne. Największe znaczenie w procesie rozwoju i socjalizacji odgrywa właściwe funkcjonowanie środowiska rodzinnego. Dlatego też w pierwszej kolejności podejmowane są działania nakierowane na zapewnienie właściwego funkcjonowania rodziny i kompensację istniejących deficytów, u podłoża których znajdują się: trudna sytuacja finansowa, niepełnosprawność, bezrobocie. Do zadań realizowanych w tym zakresie należą:

- 1) Zapewnianie dzieciom i młodzieży gorącego posiłku w szkole, które takiego posiłku są w domu pozbawione – z tej pomocy skorzystało 2 603 uczniów, przyznano 366 949 posiłków o średniej wartości 2,98 zł., na łączną kwotę 1 092 924 zł.
- 2) Zakup artykułów szkolnych celem zapobiegania trudnościom w funkcjonowaniu w środowisku rówieśniczym, a także trudnościom w nauce przyznano 2 192 świadczenia na kwotę 298 613 zł, średnia wartość świadczenia wyniosła 136,23 zł.
- 3) Prowadzenie placówek wsparcia dziennego.

Placówki wsparcia dziennego mają na celu ograniczenie negatywnych skutków nieprawidłowego funkcjonowania rodziny dziecka.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej sprawuje nadzór nad dwunastoma niepublicznymi placówkami wsparcia dziennego działającymi na podstawie ustawy o pomocy społecznej (w tym jedna realizująca zadanie prowadzenia placówki opiekuńczo-wychowawczej na podstawie umowy – zlecenie) pod kątem jakości ich funkcjonowania oraz sposobu wykorzystania dotacji przekazywanych na funkcjonowanie tych placówek.

W 2001 r. z tej formy pomocy skorzystało średnio miesięcznie 936 dzieci. Statutowa liczba miejsc oferowanych przez placówki to 1084.

Dotacja na ich funkcjonowanie przekazywana była zgodnie z Uchwałą Nr LXX/301/01 Rady Miasta Krakowa z dnia 31 stycznia 2001 r. w sprawie zasad udzielania dotacji dla niepublicznych placówek opiekuńczo – wychowawczych.

Uwzględniając zapis w/w uchwały kwota dotacji przekazywana była na średnią dzienną liczbę wychowanków w roku poprzednim w placówce, obliczonej jako sumę ilości wychowanków w poszczególnych dniach funkcjonowania placówki podzielonej przez liczbę tych dni z uwzględnieniem miesięcy w których placówka realizowała zadanie. Liczba wychowanków ustala jest na okres roku.

Natomiast zgodnie z art. 12 a 1 ustawy o pomocy społecznej zostało zlecone zadanie prowadzenia placówki opiekuńczo - wychowawczej wsparcia dziennego dla 28 wychowanków kwota dotacji na ten przekazywana była wg następującej kalkulacji 28 wychowanków x 154,00 zł x 12 miesięcy co stanowiło kwotę 51 744,00 zł.

Podstawowe zadania placówki wsparcia dziennego zostały określone w § 4 ust. 1 Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 1 września 2000 r. w sprawie placówek opiekuńczo-wychowawczych. Są to:

- wspieranie rodzin w sprawowaniu jej podstawowej funkcji, zapewnienie pomocy rodzinie i dzieciom sprawiającym problemy wychowawcze, zagrożonym demoralizacją, przestępczością lub uzależnieniami,
- współpraca ze szkołą, ośrodkiem pomocy społecznej i innymi instytucjami w rozwiązywaniu problemów wychowawczych.

Zgodnie z § 14 cyt. rozporządzenia placówki wsparcia dziennego prowadzą następujące formy pracy środowiskowej: pomoc w kryzysach szkolnych, rodzinnych, rówieśniczych, osobistych; zajęcia socjoterapeutyczne, korekcyjne, kompensacyjne i logopedyczne; indywidualne programy korekcyjne; pomoc w nauce, pomoc socjalną, odżywianie; organizację czasu wolnego, rozwój zainteresowań, organizację czasu wolnego, rozwój zainteresowań, organizację zabaw i zajęć sportowych, stałą współpracę z rodziną dziecka oraz z ośrodkiem pomocy społecznej, szkołą i sądem.

2.1.2. Działania interwencyjne i pomocowe:

W przypadku, gdy jest za późno na podejmowanie działań profilaktycznych, a sytuacja dziecka w rodzinie lub w szkole wymaga podjęcia interwencji mających na celu przeciwdziałanie i minimalizację skutków pojawiającym się już zagrożen, o różnym nasileniu i charakterze, realizuje się następujące zadania :

- 1) specjalistyczne poradnictwo pedagogiczne – świadczone przez 8 specjalistów pracy z rodziną, posiadających wykształcenie pedagogiczne, zatrudnionych w MOPS, na rzecz klientów oraz wspierania pracowników socjalnych, co pozwalało na dalsze doskonalenie ich kwalifikacji zawodowych.
- 2) współpraca z pedagogami szkolnymi – łącznie pracownicy MOPS 2 777 razy kontaktowali się z pedagogami w sprawach dzieci i młodzieży,
- 3) współpraca z kuratorami sądowymi – łącznie pracownicy MOPS 1 709 razy kontaktowali się z kuratorami,
- 4) kierowanie dzieci do placówek (klubów, świetlic socjoterapeutycznych) na zajęcia pozalekcyjne – 307 skierowań,
- 5) kierowanie wniosków do sądów w sprawie wydania zarządzeń w sprawie nieletnich – w sumie w ubiegłym roku skierowano 109 wniosków,
- 6) kierowanie wniosków do sądów w sprawie wydania orzeczenia o ograniczeniu lub pozbawieniu władzy rodzicielskiej – 54 wnioski,
- 7) kierowanie wniosków do sądów w sprawie ustanowienia rodziny zastępczej – 38 wniosków,
- 8) kierowanie wniosków do sądów w sprawie umieszczenia w placówkach opiekuńczo – wychowawczych – 25 wniosków.

Zadaniem Ośrodka jest również udzielanie pomocy w rozwiązywaniu problemów rodzin, w przypadku których nastąpił rozpad, a celem tych działań jest umożliwienie właściwego wypełniania funkcji przez rodzinę, pomimo rozpadu więzi małżeńskiej. W tym zakresie podejmowane były między innymi następujące działania:

- 1) pomoc w wystąpieniach w sprawie rozvodu lub separacji - 262 działań,
- 2) pomoc w sprawach o zasądzenie alimentów - 601 działań,
- 3) pomoc w przyznaniu świadczeń z Funduszu Alimentacyjnego - 106 działań,
- 4) liczba osób, które w wyniku pomocy pracowników MOPS otrzymały alimenty - 123 osoby.

2.1.3. Pomoc dzieciom niepełnosprawnym

1) Pomoc ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych:

W 2001 roku 1014 dzieci niepełnosprawnych otrzymało pomoc finansową ze środków PFRON w łącznej wysokości 928 162 zł, która to kwota przeznaczona została na dofinansowanie do:

- pobytu na turnusie rehabilitacyjnym – 810 dzieci; koszt udzielonej pomocy – 478 576 zł.,
- likwidacji barier architektonicznych, urbanistycznych i w komunikowaniu się – 62 dzieci; koszt udzielonej pomocy – 239 529 zł.,
- zakupu sprzętu ortopedycznego i środków pomocniczych – 142 dzieci; koszt udzielonej pomocy – 210 057 zł.

Średni koszt udzielonej pomocy dla jednego dziecka niepełnosprawnego wyniósł ok. 915 zł.

2) Pomoc mająca na celu poprawę sytuacji materialnej rodzin z dzieckiem niepełnosprawnym

Specyficzną formą pomocy adresowana do tych rodzin jest zasiłek stały, przyznawany osobie zdolnej do pracy, lecz nie pozostającej w zatrudnieniu ze względu na konieczność sprawowania opieki nad dzieckiem wymagającym stałej pielęgnacji, polegającej na bezpośredniej, osobistej pielęgnacji i systematycznym współdziałaniu w postępowaniu leczniczym, rehabilitacyjnym oraz edukacyjnym, przy spełnieniu warunków dochodowych. W 2001 roku przyznano zasiłek stały 1 055 osobom, na łączną kwotę 4 061 265 zł.

3) Pomoc instytucjonalna.

W razie niemożności zapewnienia dziecku niepełnosprawnemu opieki w środowisku rodzinnym, istnieje możliwość umieszczenia w domu pomocy społecznej. W Krakowie funkcjonuje 1 dom dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej intelektualnie, przeznaczony dla 194 osób.

2.1.4. Pomoc na rzecz rodzin zastępczych

W sytuacji gdy rodzice biologiczni nie są w stanie właściwie zapewnić opieki i wychowania swojemu dziecku, konieczne jest zapewnienie mu zastępczego środowiska wychowawczego. Jednym ze sposobów, powszechnie uważanym za najdoskonalszy w tej bardzo trudnej sytuacji jest zapewnienie dziecku opieki w rodzinie zastępczej.

W 2001 roku w 651 rodzinach zastępczych przebywało 734 dzieci, w tym tylko w 2001 r. w 73 rodzinach zostało umieszczonych 85 dzieci. W 496 rodzinach zastępczych spokrewnionych z dzieckiem przebywało 547 dzieci, natomiast w 155 rodzinach niespokrewnionych umieszczonych było 187 dzieci.

Rodzinom tym udzielano pomocy m.in. w formie pomocy pieniężnej na częściowe pokrycie kosztów utrzymania dziecka w rodzinie zastępczej oraz jednorazowej pomocy na pokrycie wydatków związanych z potrzebami dziecka przyjmowanego do rodziny. Łączna kwota wydatkowana na świadczenia dla rodzin zastępczych to 5 057 894 zł.

Poradnictwem rodzinnym dla rodzin zastępczych zajmowało się 14 osób

W ramach realizacji zadań dotyczących rodzin zastępczych szczególnie ważne było uruchomienie nowego typu tej formy opieki: pogotowi rodzinnych. Działalność pierwszych dwóch pogotowi rozpoczęła się w marcu 2001 r. i był to początek (równolegle ruszały Gdańsk i Katowice) pogotowi w Polsce. Ze względu na istotną rolę tej nowej instytucji w ramach przekształceń systemu pomocy dziecku i rodzinie szerzej o tej kwestii w rozdziale

2.1.6.

W 2001 roku MOPS wydał 1 890 decyzji dotyczących świadczeń rodzin zastępczych, 297 decyzji dotyczących odpłatności rodziców biologicznych z tytułu pobytu dzieci w rodzinach zastępczych, 531 decyzji w sprawie odpłatności rodziców biologicznych za pobyt dziecka w placówce opiekuńczo – wychowawczej oraz 678 decyzji dotyczących usamodzielnienia wychowanków w rodzinach zastępczych i placówkach opiekuńczo – wychowawczych.

2.1.5. Całodobowe placówki opiekuńczo - wychowawcze .

Podjęmowane w ramach ośrodków wsparcia działania profilaktyczne niestety często nie są wystarczające i nie można zapewnić dziecku poprzez nie prawidłowego funkcjonowania w rodzinie biologicznej. Sytuacja dziecka w rodzinie i szkole wymaga podjęcia inicjatyw mających na celu przeciwdziałanie istniejącym już zagrożeniom. W sytuacji, gdy niemożliwe jest umieszczenie dziecka w rodzinie zastępczej, działania te polegają na zapewnienie miejsca w placówce opiekuńczo-wychowawczej.

MOPS sprawował nadzór merytoryczny oraz finansował działalność następujących jednostek:

1. 12 publicznych placówek opiekuńczo wychowawczych w tym:
  - 1 publicznej placówki typu rodzinnego
  - 1 publicznej placówki typu interwencyjnego
  - 7 publicznych placówek typu socjalizacyjnego
  - 3 zespołów placówek opiekuńczo – wychowawczych – w skład dwóch z nich wchodzi placówka typu socjalizacyjnego i typu wsparcia dziennego, natomiast w trzecim zespole funkcjonuje Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii i Poradnia dla Dzieci i Młodzieży z zaburzeniami Psychicznymi oraz placówka wsparcia dziennego
2. 7 niepublicznych placówek opiekuńczo – wychowawczych w tym:
  - 1 placówka typu rodzinnego
  - 4 placówek typu socjalizacyjnego w tym: placówka specjalizująca się w pracy z dziewczętami niepełnosprawnymi umysłowo i placówka specjalizująca się w opiece nad dziewczętami sprawiającymi problemy wychowawcze.
  - 1 placówki typu interwencyjnego
  - 1 placówki typu resocjalizacyjnego

Placówki opiekuńczo-wychowawcze w roku 2001 posiadały łącznie 824 miejsc. W 2001 roku wydano do tych placówek 428 skierowań..

Najważniejsze zadania w zakresie nadzoru nad placówkami dotyczyły przygotowania i wdrażania przekształceń systemu opieki nad rodziną i dzieckiem.

2.1.6. Kierunki przekształceń organizacyjnych systemu opieki nad rodziną i dzieckiem w ramach Systemu Pomocy Społecznej w Krakowie

Ustawa o pomocy społecznej nakłada na powiat obowiązek zapewnienia dziecku pozbawionemu częściowo lub całkowicie opieki rodzicielskiej lub niedostosowanemu społecznie opieki i wychowania w formie zastępczej opieki rodzinnej lub w placówce socjalizacyjnej. W art. 33k ust. 1 zaznaczono, iż kierowanie dziecka do placówki opiekuńczo-wychowawczej może nastąpić dopiero po wyczerpaniu możliwości udzielenia pomocy w rodzinie naturalnej lub umieszczenia w rodzinnej opiece zastępczej.

Krakowski system placówek opiekuńczo-wychowawczych, przejęty przez pomoc społeczną w związku z przeprowadzoną reformą administracyjną państwa w roku 1999, nie pozwalał na właściwą i pełną realizację tego zadania. W związku z tym, z inicjatywy MOPS,

Rada Miasta Krakowa podjęła w dniu 4 lipca 2001 roku Uchwałę Nr LXXXII/709/01 w sprawie przyjęcia kierunków przekształceń organizacyjnych systemu opieki nad rodziną i dzieckiem w ramach Systemu Pomocy Społecznej w Krakowie.

Zgodnie z załącznikiem do uchwały, przyjęto następujące kierunki przekształceń organizacyjnych systemu opieki nad rodziną i dzieckiem w ramach Systemu Pomocy Społecznej w Krakowie:

1. Poszerzenie działań w zakresie wspierania rodzin w ich funkcjach wychowawczych, w szczególności poprzez organizowanie poradnictwa i terapii w rodzinie m.in. z wykorzystaniem istniejących ośrodków adopcyjno-opiekuńczych,
2. Zwiększanie udziału form rodzinnej opieki zastępczej celem redukcji, w miarę możliwości, instytucjonalnych form opieki nad dzieckiem poprzez:
  - a) tworzenie rodzinnych placówek opiekuńczo-wychowawczych oraz rodzin zastępczych działających w formie pogotowi rodzinnych,
  - b) zmniejszanie liczby socjalizacyjnych placówek opiekuńczo-wychowawczych,
3. Dostosowywanie form i metod pracy placówek i ośrodków adopcyjno-opiekuńczych, do aktualnych potrzeb i przyjętych standardów w zakresie opieki i wychowania, w szczególności poprzez:
  - a) przekształcanie istniejących placówek socjalizacyjnych w placówki specjalizujące się w pracy wychowawczej z dziećmi i młodzieżą o określonych problemach, w szczególności z zaburzeniami w zachowaniu, zagrożonych uzależnieniami, chorych somatycznie,
  - b) utworzenie - z wykorzystaniem istniejących zasobów placówek - resocjalizacyjnej placówki opiekuńczo - wychowawczej dla chłopców,
  - c) powoływanie w ramach placówek opiekuńczo - wychowawczych grup usamodzielnienia, mających na celu pomoc w integracji ze środowiskiem po opuszczeniu placówki usamodzielniającym się wychowankom,
4. Zwiększanie udziału jednostek niepublicznych w realizacji zadań Miasta z zakresu opieki nad rodziną i dzieckiem, poprzez zlecenie świadczenia usług w zakresie poradnictwa i prowadzenia placówek opiekuńczo - wychowawczych, w tym również placówek wsparcia dziennego,
5. Dostosowanie zakresu usług realizowanych w ramach systemu opieki nad rodziną i dzieckiem, do potrzeb dzieci i młodzieży zamieszkałym na terenie Krakowa.

MOPS jako inicjator i główny realizator uchwały podjął szereg działań:

Ad 1) W ramach poszerzenia działań w zakresie wspierania rodzin w ich funkcjach wychowawczych:

- a) Ośrodkowi Adopcyjno-Opiekuńczemu ul. Piłsudskiego 29 nadano nową nazwę - „Centrum Zastępczej Opieki Rodzinnej” (uchwała Nr XCVI/904/01 Rady Miasta Krakowa z dnia 28 grudnia 2001 r.). Ośrodek na podstawie nowego statutu w szerszym zakresie świadczyć będzie na rzecz rodzin pomoc psychologiczno-pedagogiczną i prawną w obliczu kryzysów rodzinnych i problemów opiekuńczo-wychowawczych,
- b) opracowano projekt uchwały Rady Miasta Krakowa w sprawie zasad udzielania dotacji niepublicznym placówkom opiekuńczo-wychowawczym, która m.in. określała kryteria różnicowania wysokości dotacji w zależności od standardów usług, celem stymulowania jednostek niepublicznych realizujących zadanie prowadzenia placówek opiekuńczo-wychowawczych wsparcia dziennego, w kierunku specjalizacji oraz podnoszenia standardów usług. Opinia dotycząca braku podstaw prawnych spowodowała niemożność przedstawienia projektu Radzie Miasta.

Ad 2) W zakresie zwiększania udziału form rodzinnej opieki zastępczej mającej na celu redukowanie, w miarę możliwości, instytucjonalnych form opieki nad dzieckiem, podjęto następujące działania:

- a) przygotowanie uchwały Zarządu Miasta Krakowa w sprawie ogłoszenia konkursu na prowadzenie placówki opiekuńczo – wychowawczej oraz przygotowanie projektu uruchomienia w budynku przy ul. Modrzewiowej 25 dwóch placówek rodzinnych,
- b) od 18 września 2001 r. Zgromadzeniu Sióstr Św. Jana Chrzyciciela z siedzibą w Pasierbcu 79 zlecono prowadzenie rodzinnej placówki opiekuńczo-wychowawczej przeznaczonej dla 8 dzieci w wieku od 5 do 13 lat,
- c) w 2001 r. Miasto Kraków zawarło 15 umów na prowadzenie pogotowi rodzinnych na 31 miejsc łącznie,

Rodzina zastępcza pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego otrzymuje za wykonywanie zleconych w umowie zadań miesięczne wynagrodzenie. W umowach zawieranych z pogotowiami określa się wiek i ilość dzieci, które może przyjąć pod opiekę dane pogotowie. W 2001 roku 3 pogotowia mogły przyjąć jedno dziecko, 11 pogotowi - dwoje dzieci, 2 pogotowia - troje dzieci.

Łącznie w roku 2001 w pogotowia przebywało 30 dzieci w tym 23 dzieci w wieku 0-3 lat, 6 dzieci w wieku 3-6 lat, 1 dziecko w wieku 7-10 lat.

Spośród tych dzieci 1 wróciło do rodziny naturalnej, 3 odeszło do rodziny zastępczej, a 11 do rodziny adopcyjnej. Pozostałe 15 dzieci czeka na rozwiązania prawne

Łączna kwota środków wydatkowanych na realizację zadania: rodziny zastępcze pełniące funkcję pogotowia rodzinnego w roku 2001 wyniosła 159 806 zł.

- d) z dniem 31 grudnia 2001 r. zlikwidowano Dom Dziecka Nr 9, ul. Modrzewiowa 25 w Krakowie - 5 dzieci wróciło do rodziców biologicznych, 4 dzieci zostało umieszczonych w rodzinach adopcyjnych, 3 dzieci na wniosek rodziców oraz 1 dziecko na wniosek Sądu przeniesiono do innej placówki socjalizacyjnej, 3 dzieci umieszczono w rodzinnej placówce opiekuńczo – wychowawczej, 12 dzieci umieszczono w pogotowia rodzinnych,
- e) w celu zweryfikowania sposobu przygotowywania kandydatów do pełnienia funkcji pogotowia rodzinnego, przeprowadzono w ośrodkach adopcyjno-opiekuńczych kompleksową ewaluację szkoleń.

Ad 3) W ramach dostosowywania form i metod pracy placówek oraz ośrodków adopcyjno-opiekuńczych do aktualnych potrzeb i przyjętych standardów w zakresie opieki i wychowania podjęte zostały następujące działania:

- a) Dom Dziecka Nr 10 w Krakowie został przekształcony w Ośrodek Profilaktyczno – Terapeutyczny dla Chłopców w wieku od 13 lat, wykazujących zaburzenia w zachowaniu i zagrożonych uzależnieniami (zgodnie z uchwałą Rady Miasta Krakowa Nr LXXXIV/759/01 z dnia 29 sierpnia 2001 r.).
- b) w celu lepszego przygotowania do życia w środowisku, dla usamodzielniających się wychowanków, którzy opuszczają placówki opiekuńczo – wychowawcze przy Domu Dziecka Nr 1 utworzona została grupa usamodzielnienia dla 10 wychowanków w lokalu gminnym przy ul. Zyblikiewicza. Grupa usamodzielnienia funkcjonuje od 15 września 2001 r., pierwsze usamodzielnienie planowane jest na czerwiec br. Jednocześnie poprawione zostały standardy pobytu dzieci w Domu Dziecka Nr 1 - zmniejszono liczbę dzieci przebywających w budynku przy ul. Krupniczej z 81 do 61.
- c) w Domu Dziecka im. J. Brzechwy w styczniu 2002 uruchomiony został program pod nazwą „Usamodzielnienie matek z dziećmi z Domu Dziecka im. Jana Brzechwy w Krakowie, Al. Pod Kopcem 10 a”. Składa się z dwóch etapów: 1) pobytu w domu

dziecka niepełnoletnich matek razem ze swoimi dziećmi, umożliwiającego łączenie nauki i osobistej opieki nad dzieckiem i 2) pobytu w mieszkaniu chronionym pełnoletnich matek.

W celu lepszego wykonania uchwały Rady Miasta Krakowa Nr LXXXII/709/01 z dnia 4 lipca 2001 r., oraz zaopiniowania działań Miasta w tym zakresie Prezydent Miasta Krakowa, z inicjatywy MOPS, powołał Zespół Konsultacyjno-Doradczy do spraw realizacji programu przekształceń organizacyjnych systemu opieki nad rodziną i dzieckiem w ramach Systemu Pomocy Społecznej w Krakowie.

W jego skład wchodziły osoby, które poprzez swoje doświadczenie zawodowe oraz podejmowane działania w zakresie wychowania, mają wpływ na kształtowanie modelu systemu opieki nad rodziną i dzieckiem w Krakowie: Sędzia_Wizytator ds. Rodziny i Nieletnich Sądu Okręgowego w Krakowie, Kierownik Rodzinnego Ośrodka Diagnostyczno-Konsultacyjnego w Krakowie, Dyrektor Instytutu Pedagogiki UJ, Dyrektor Centrum Młodzieży „U Siemachy” Ośrodka Socjoterapii Młodzieży, Kierownik Oddziału Polityki Prorodzinnej Wydziału Polityki Społecznej MUW, wychowawca Pogotowia Opiekuńczego przy ul. Górka Narodowa 116 w Krakowie (jednocześnie pracownik Akademii Pedagogicznej w Krakowie), Przewodniczący Komisji Rodziny i Polityki Społecznej RMK, Prezes Zarządu Wojewódzkiego Towarzystwa Przyjaciół Dzieci (jednocześnie przedstawiciel Komisji Budżetowej i Komisji Edukacji RMK) i Rzecznik Praw Ucznia przy Małopolskim Kuratorze Oświaty (jednocześnie przedstawiciel Komisji Edukacji RMK).

W wyniku obrad Zespołu została opracowana informacja nt. podjętych i planowanych działań w wykonaniu Uchwały Nr LXXXII/709/01 Rady Miasta Krakowa z dnia 4.07.2001 r. w sprawie przyjęcia kierunków przekształceń organizacyjnych systemu opieki nad rodziną i dzieckiem w ramach Systemu Pomocy Społecznej w Krakowie.

2.1.7. Pomoc na usamodzielnienie i integrację ze środowiskiem wychowanków placówek i rodzin zastępczych. -

Celem zapobiegania marginalizacji społecznej wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych i rodzin zastępczych w ramach pomocy mającej na celu życiowe usamodzielnienie i integrację ze środowiskiem w 2001 roku świadczone pomoc w formie:

Pracy socjalnej:

pełnienie funkcji opiekunów usamodzielnienia przez pracowników socjalnych,

sporządzanie programów usamodzielnienia,

opiniowanie wniosków o pomoc w usamodzielnieniu,

pomoc w znalezieniu zatrudnienia – aktywizacja zawodowa, Giełda Pracy,

pomoc w uzyskaniu mieszkania – pomoc w pisaniu i składaniu wniosku o mieszkanie socjalne z zasobów gminy,

udzielanie informacji nt. rodzaju przysługującej pomocy z tytułu usamodzielnienia,

pomoc w załatwianiu spraw urzędowych.

Poradnictwa specjalistycznego, o charakterze prawnym, psychologicznym i pedagogicznym.

Świadczeń pieniężnych:

na usamodzielnienie

215 wychowankom rodzin zastępczych w kwocie 906 752 zł

51 wychowankom placówek opiekuńczo – wychowawczych w kwocie 242 315 zł.

2 wychowankom zakładów poprawczych w kwocie 4 719 zł

na kontynuowanie nauki skorzystało:

231 wychowankom rodzin zastępczych w kwocie 1 049 699 zł

24 wychowankom placówek opiekuńczo – wychowawczych w kwocie 79 972 zł.
1 wychowankowi zakładu poprawczego w kwocie 2 633 zł
na zagospodarowanie w formie rzeczowej uzyskało:
52 wychowankom rodzin zastępczych na kwotę 176 119 zł
16 wychowankom placówek opiekuńczo – wychowawczych na kwotę 53 164 zł.

2.2. Działania na rzecz rodziny z trudnościami życiowymi (konflikty, przemoc, bezrobocie)

Głównym celem pomocy społecznej jest pomoc w przezwyciężaniu trudnych sytuacji życiowych i doprowadzenie do życiowego usamodzielnienia się osób i rodzin, a także ich integracja ze środowiskiem. Realizacji tych celów nie można osiągnąć jedynie poprzez wspieranie klientów pozostających w trudnej sytuacji życiowej w formie świadczeń pieniężnych. Przede wszystkim na ich rzecz świadczona jest praca socjalna, czyli wszelkie działania pracowników pomocy społecznej skierowane na pomoc we wzmacnieniu oraz odzyskaniu zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie oraz na tworzenie warunków sprzyjających temu celowi.

Pracownik socjalny podejmując współpracę z rodziną diagnozuje sytuację rodziny oraz określa plan pomocy na jej rzecz, który umożliwiłby usamodzielnienie rodziny, tym samym pomógł rozwiązać główne problemy powodujące alienację społeczną, doprowadzającą do zjawisk społecznie niepożądanych. Działania podejmowane w tym zakresie są bardzo zróżnicowane i dostosowane do indywidualnej sytuacji.

2.2.1 Pomoc dla rodzin z problemem przemocy oraz dla rodzin znajdujących się w sytuacjach kryzysowych.

Rodzina, w której dochodzi do przemocy najczęściej jest bezradna wobec swoich trudności. Oczekuje wsparcia i konkretnej pomocy od instytucji zaangażowanych w sprawy rodziny. W wielu przypadkach osoby uzależnione są od swoich partnerów stosujących przemoc, w związku z czym istnieje konieczność odizolowania ich od sprawcy. Dzięki terapiom prowadzonym w specjalistycznych placówkach możliwe jest spojrzenie na swoje życie z dystansem, a co za tym idzie konstruktywne budowanie przyszłości swojej i rodziny.

W tym zakresie podejmowane są działania przez pracowników socjalnych, a także specjalistów posiadających wykształcenie pedagogiczne, psychologiczne, konsultantów prawników zatrudnionych w MOPS, a także przez specjalistyczne jednostki organizacyjne: Schronisko dla Ofiar Przemocy, Ośrodek Interwencji Kryzysowej oraz Oddział Domu Pomocy Społecznej dla Samotnej Matki z Dzieckiem.

2.2.1.1. Działania pracowników socjalnych i specjalistów MOPS.

W ramach czynności nakierowanych na zapobieżenie przemocy lub jej eskalacji w rodzinie, podejmowanych przez MOPS bezpośrednio w środowisku można przykładowo wymienić następujące działania:

- udzielono 493 specjalistycznych konsultacji psychologicznych i pedagogicznych w sprawach przemocy,
- pracownicy MOPS 95 razy występowali do prokuratury, sądu, policji w sprawach przemocy,
- podjęto 84 interwencje w zakresie procedury „Niebieskiej Karty”

Procedura „Niebieskiej Karty” przeznaczona jest dla służb patrolowo – interwencyjnych

i dzielnicowych, przy czynnej współpracy z pracownikami pomocy społecznej, co zwiększa szanse jej skuteczności. Funkcjonowanie lokalnego systemu pomocy dla ofiar przemocy w rodzinie, gwarantującego współpracę różnych osób, instytucji, organizacji w tym pomocy społecznej pozwala na udzielanie kompleksowej, długotrwałej pomocy dla ofiar przemocy i ich rodzin. Daje poczucie bezpieczeństwa i wiary w możliwość uzyskania wsparcia osobom chcącym zmienić swoją sytuację, zmniejsza obawy przed eskalacją przemocy ze strony jej sprawców.

- świadczone poradnictwo prawne, m.in. w zakresie występowania o wszczęcie postępowań karnych wobec sprawców przemocy, w sprawach alimentacyjnych, rozwodowych, mieszkaniowych,
- przeprowadzane rozmowy motywacyjne, wspierające, prowadzone przez pracowników socjalnych.

Podjęto również działania mające zapobiec przemocy, której podłożem może być uzależnienie członka rodziny:

- w ramach prowadzonej pracy socjalnej podjęto w stosunku do 887 osób uzależnionych od alkoholu i 87 osób uzależnionych od narkotyków działania mające na celu nakłonienie do podjęcia leczenia odwykowego,
- na skutek powyższych działań zmobilizowano 258 alkoholików oraz 36 narkomanów do podjęcia leczenia odwykowego,
- wystąpiono z 35 wnioskami o skierowanie na leczenie antyalkoholowe i z 4 wnioskami o skierowanie na leczenie osób uzależnionych od narkotyków.

Ponadto rodzinom znajdującym się w sytuacji kryzysowej MOPS zapewnia pomoc w formie specjalistycznego poradnictwa oraz w razie konieczności czasowego pobytu w następujących placówkach:

- Ośrodka Interwencji Kryzysowej przy ul. Radziwiłłowskiej 8b,
- Schroniska dla Ofiar Przemocy w Rodzinie,
- Domu Matki i Dziecka w Krakowie, przy ul. Żywieckiej 16,
- Oddział Domu Pomocy Społecznej dla Samotnych Matek przy ul. Łanowej 43B - funkcjonował do 30 czerwca 2001 r.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Krakowie sprawuje nadzór nad działalnością Schroniska dla Ofiar Przemocy w Rodzinie, Ośrodka Interwencji Kryzysowej oraz Domu Matki i Dziecka. Jednym z zadań MOPS jest koordynacja działań pomiędzy tymi placówkami ze względu na podobną problematykę realizowanych zadań. Ideą działań podejmowanych przez te ośrodki jest pomoc rodzinie w usamodzielnieniu się (rozpoczęciu samodzielnego życia w środowisku) i wyjściu z kryzysu przy współudziale specjalistów w/w placówek.

2.2.1.2 Ośrodek Interwencji Kryzysowej

Ośrodek Interwencji Kryzysowej – świadczy specjalistyczne usługi, zwłaszcza psychologiczne, prawne, hostelowe, które są dostępne całą dobę. Przeznaczone są dla osób znajdujących się w sytuacji kryzysowej, w tym dla rodzin będących ofiarami przemocy.

Ośrodek Interwencji Kryzysowej podjął w 2001 r. 13 336 interwencji, w tym :

- telefonicznych - 6 072
- osobistych - 7 264

Głównymi powodami podejmowania działań były:

- przemoc w rodzinie - 3 626 interwencji,
- kryzysy rodzinne (konflikty małżeńskie, relacje rodzice - dzieci) - 2 677 interwencji,
- zaburzenia psychiczne - 4 270 interwencji,
- problemy materialno - bytowe (związane np. z bezrobociem) - 620 interwencji,
- kryzysy traumatyczne (np. ofiary gwałtu, rozboju) - 616 interwencji,

- problemy utraty - żałoba - 486 interwencji.

Istotną formą pomocy świadczoną przez OIK na rzecz osób doznających przemocy są usługi hostelowe. Na realizację tych działań przeznaczonych jest 8 miejsc noclegowych, przy ul. Radziwiłłowskiej – w ubiegłym roku z pomocy skorzystało średnio 6 osób miesięcznie (3 kobiety i 3 dzieci, 2 920 osobodni).

OIK świadczy również usługi hostelowe dla rodziców, których dzieci pozostają w przewlekłym leczeniu szpitalnym ze względu na choroby nowotworowe. Hostel przy ul. Cechowej dysponuje 15 miejscami. W roku 2001 z tej pomocy skorzystało miesięcznie od 10 do 30 osób, przebywających łącznie w placówce 4 475 osobodni.

W ramach placówki oprócz indywidualnej pracy prowadzone są również grupowe formy pracy z klientami. Funkcjonują następujące grupy: wsparcia dla kobiet, terapeutyczna dla kobiet, psychoedukacyjna dzieci młodszych, psychoedukacyjna dzieci starszych i klub byłego pacjenta psychiatrycznego.

Efektywne funkcjonowanie tego typu placówki oraz zapewnienie właściwego wsparcia osobom tego wymagającym jest możliwe jedynie przy współpracy z innymi instytucjami działającymi na rzecz rodziny. W ubiegłym roku w 315 przypadkach nawiązano współpracę z pracownikami socjalnymi, a 156 osób skierowano do innych placówek.

W 2001 roku z pomocy OIK skorzystało 4 136 osób.

2.2.1.3. Schronisko dla Ofiar Przemocy w Rodzinie

Prowadzone przez Caritas Archidiecezji Krakowskiej na zlecenie Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej. Udziela pomocy ofiarom przemocy w rodzinie w formie schronienia, profesjonalnej pomocy psychologiczno-pedagogicznej, prawnej oraz socjalnej. Pobyt w Schronisku ma charakter czasowy, a podstawą do umieszczenia jest decyzja wydawana przez MOPS, po uprzedniej analizie wniosku.

Schronisko prowadzi także terapię ze sprawcami przemocy. Ponadto prowadzona jest działalność mającą na celu rozpowszechnianie informacji na temat przemocy w rodzinie poprzez ulotki informacyjne, oraz kontakty z mediami (Telewizja Kraków, TVN, Radio Plus, Radio Wanda, Gazeta Krakowska, Dziennik Polski, Przekrój).

Schronisko posiada 60 miejsc

W roku 2001:

- w placówce przebywały 94 matki oraz 139 dzieci (łącznie 233 osoby),
- wydano 56 decyzji na pobyt w schronisku,
- usamodzielniało się 67 – osób (w tym 37 osób wróciło do środowiska rodzinnego, 23 osoby rozpoczęły samodzielne życie, wynajmując mieszkanie),
- udzielono pomocy w formie pracy socjalnej 102 osobom nie przebywającym w schronisku,
- podjęto 199 interwencji na prośbę mieszkanki i 32 interwencje na prośbę instytucji zewnętrznych.

Wszystkie mieszkanki były konsultowane psychologicznie.

Na terenie placówki działały grupy wsparcia:

- edukacyjno - terapeutyczna i wsparcia - 20 uczestniczek,
- edukacyjno - terapeutyczna dla młodzieży- 8 uczestników,
- edukacyjno - terapeutyczna dla dzieci - 15 uczestników.

2.2.1.4. Dom Matki i Dziecka im. bł. Bernardyny Jabłońskiej

Jest własnością Caritas Archidiecezji Krakowskiej. Rozpoczął działalność w październiku 2000 roku. Dom jest prowadzony przez siostry zakonne ze zgromadzenia SS.

Albertynek.

Podstawowym zadaniem Domu Matki i Dziecka jest zapewnienie schronienia, wsparcia oraz specjalistycznego poradnictwa kobietom w ciąży, samotnym matkom nie znajdującym oparcia w środowisku, czasowo pozbawionym miejsca zamieszkania – z terenu miasta Krakowa i Archidiecezji Krakowskiej.

Dom Matki i Dziecka w Krakowie, przy ul. Żywieckiej 16 jest przeznaczony dla kobiet w ciąży i kobiet z dziećmi do lat 13 pozostającymi pod ich władzą rodzicielską.

Celem Domu jest wszechstronna pomoc mieszkankom w usamodzielnieniu się.

Pobyty w Domu jest tymczasowy – maksymalnie do 1 roku (jednak w szczególnie uzasadnionych przypadkach może zostać przedłużony o 6 miesięcy).

MOPS wykupił od Caritas 20 miejsc dla matek z dziećmi (na potrzeby mieszanek Krakowa). W 2001 r. udzielono schronienia 25 matkom i 41 dzieciom (ogółem 66 osób).

Usamodzielniono 10 osób, które powróciły do środowiska wynajmując lokale na wolnym rynku.

2.2.1.5. Oddział Domu Pomocy Społecznej dla Samotnych Matek

Dom był przeznaczony dla samotnych matek z nieletnimi dziećmi. Pobyt w domu miał charakter czasowy - podstawą do umieszczenia jest decyzja wydawana przez MOPS, po uprzedniej analizie wniosku.

Dom zapewniał miejsce zamieszkania wyposażone w niezbędne sprzęty, bieliznę pościelową, możliwość korzystania z kuchni i sprzętów kuchennych, pralki, pomoc w żywieniu dzieci i niemowląt, opiekę pielęgniarską oraz pomoc w uregulowaniu sytuacji prawnej.

Dom posiadał – 23 miejsca dla matek z dziećmi.

W roku 2001:

- wydano 28 decyzji na pobyt w domu
- w domu przebywało 13 matek i 23 dzieci (łącznie 36 osób)

W związku ze zmianą profilu DPS dla Samotnych Matek na profil dla osób chorych psychicznie przebywającym tam matkom zaproponowano możliwość ze schronienia w Domu na ul. Żywieckiej. 9 matek wraz z dziećmi wyraziło chęć zamieszkania tam. Pozostałe matki podjęły decyzję o usamodzielnieniu się - 4 osoby wynajęły mieszkanie na wolnym rynku.

Dom funkcjonował do 30 czerwca 2001 roku.

Historia reorganizacji DPS

W październiku 2000 r. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Krakowie, dokonał analizy zmierzającej do zmiany profilu DPS dla Samotnych Matek przy ul. Łanowej 43B na profil dla Osób Przewlekłe Psychicznie Chorych.

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 15 września 2000 r. w sprawie domów pomocy społecznej, pobyt w placówce nie powinien przekraczać roku, natomiast w DPS przy ul. Łanowej 43 B większość z matek przebywało w nim znacznie dłużej: od 6 lat, 5 lat, 4 lata, 2 lata, 1,5 roku.

W tej sytuacji została podjęta decyzja o konieczności zintensyfikowania działań zmierzających do usamodzielnienia mieszanek domu pomocy społecznej, gdyż wyczerpano możliwość skutecznej pomocy w dotychczasowym miejscu pobytu.

Głównym celem pobytu w Domach dla Samotnych Matek jest wsparcie psychologiczno-pedagogiczne, prawne i socjalne udzielone przez pracowników Domu, które ma doprowadzić do usamodzielnienia.

W związku z uruchomieniem przez Caritas na terenie Krakowa Domu Matki i Dziecka, przy ul. Żywieckiej 16 i wykupieniem przez Miasto połowy miejsc w domu

podjęta została decyzja o konieczności racjonalnego wykorzystania obu Domów. Miejsca przeznaczone dla matek w przyszłości mogą zostać wykorzystane na potrzeby osób z zaburzeniami psychicznymi, ponieważ z analizy MOPS wynikało, iż zapotrzebowanie na miejsca w placówkach stacjonarnych dla osób z zaburzeniami psychicznymi jest znacznie większe niż na miejsca dla samotnych matek. O planowanych działaniach mieszkanki zostały szczegółowo poinformowane .

W związku z powyższym podjęto decyzję, iż mieszkanki DPS przy ul. Łanowej 43 B będą miały w przyszłości zapewnione schronienie w Domu Matki i Dziecka w Krakowie, przy ul. Żywieckiej 16. W Caritas zostały wykupione miejsca w pokojach wieloosobowych z rozmysłem i po głębokiej analizie efektywności udzielanej pomocy. Obniżenie standardu domu poprzez pokoje wielorodzinne, ma być czynnikiem motywującym do usamodzielnienia mieszkanki. Tego typu usługa spełnia wymogi czasowego pobytu, intensywnego poradnictwa i pracy socjalnej. Budynek przy ul. Żywieckiej jest placówką o wysokim standardzie. Jeśli mieszkankom zostałyby zapewnione pokoje samodzielne o takim standardzie, to motywacja do samodzielnego rozwiązywania problemów stałaby się znikoma.

Decyzją Nr 54/2001 Wydział Zdrowia i Polityki Społecznej Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie pozytywnie zaopiniował wniosek MOPS z dnia 13.04.2001 r. w sprawie zmiany profilu DPS dla samotnych matek na profil dla osób przewlekle psychicznie chorych.

2.2.2. Świadczenia finansowe przeznaczone dla rodzin z problemami bytowymi.

Oczywiście w wielu sytuacjach życiowych nawet najlepsza porada i wskazówki dotyczące sposobu wyjścia z trudnej sytuacji nie są wystarczające. Konieczne wtedy jest wsparcie materialne pozwalające na zaspokojenie podstawowych potrzeb. Szczególnymi formami pomocy dla tej grupy klientów są:

- a) dodatek do zasiłku stałego lub renty socjalnej z tytułu ciąży bądź długotrwałej choroby – 247 świadczeń na kwotę 24 778 zł, przyznanych 42 osobom.
- b) składki na ubezpieczenie emerytalne i rentowe – 11 074 świadczeń na kwotę 2 730 955,97 zł.
- c) pomoc z tytułu ochrony macierzyństwa:
  - wyprawka na dziecko – 348 świadczenia na kwotę 62 869 zł, przyznanych 343 rodzinom.
  - jednorazowy zasiłek pieniężny na dziecko – 509 świadczeń na kwotę 92 830 zł, przyznanych 497 rodzinom.
  - zasiłek dla kobiet w ciąży oraz osób wychowujących dzieci – 606 świadczeń na kwotę 374 738 zł, przyznanych 606 rodzinom.

2.2.3 Pomoc rodzinom z problemem bezrobocia

Pomimo, że Kraków jest miastem o jednej z najniższych stóp bezrobocia w Polsce, to problem ten jest jednym z istotniejszych wśród klientów pomocy społecznej. Szczególnie trudnym wyzwaniem jest pomoc długotrwale bezrobotnym, z utrwalonymi negatywnymi wzorcami w zakresie postawy na rynku pracy. Najbardziej skutecznym sposobem zapobiegania wzrostowi bezrobocia jest podejmowanie działań profilaktycznych, które mają zapobiec pojawieniu się tego problemu. Działania te w ramach pracy socjalnej oraz poradnictwa pedagogicznego i psychologicznego są kierowane do rodziców dzieci i młodzieży jeszcze w trakcie nauki w szkołach, a mają na celu pomoc w wyborze odpowiedniej ścieżki kształcenia, która pozwoli na znalezienie zatrudnienia na rynku pracy.

Działania w zakresie pomocy bezrobotnym prowadzone są równoległe w dwóch kierunkach:

- aktywizowania do działań pozwalających na wyjście z sytuacji bezrobocia oraz nauka właściwych zachowań na rynku pracy;
- zapewnianie środków umożliwiających przetrwanie trudnego okresu pozostawania bez zatrudnienia oraz poszukiwania pracy.

Wobec każdej osoby przedstawiającej brak pracy jako problem, z którym nie może sobie poradzić z wykorzystaniem własnych środków i możliwości podejmowane więc są kompleksowe działania:

- ustalenie przyczyn i czasu pozostawania bez zatrudnienia oraz dotychczas podjętych działań w celu rozwiązania problemu;
- ustalenie możliwości klienta na rynku pracy;
- w razie potrzeby zobowiązanie do sformalizowania statusu bezrobotnego poprzez rejestrację w Urzędzie Pracy;
- zobowiązanie do aktywnego poszukiwania pracy, dokumentowanego specjalnie przygotowaną „kartą aktywności” oraz osobistymi relacjami składanymi przez klienta pracownikowi socjalnemu;
- przyznanie świadczeń ułatwiających bądź umożliwiających poszukiwanie pracy – zasiłki celowe na koszty biletów komunikacji miejskiej, karty telefoniczne itp;
- przyznanie świadczeń umożliwiających zaspokojenie niezbędnych potrzeb (zasiłki celowe na żywność, opał, odzież).

2.2.3.1. Giełda Pracy - Non Stop

W ramach realizacji Programu Poprawy Bezpieczeństwa w Mieście Krakowie p.n. "Bezpieczny Kraków", Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej we współpracy z Grodzkim Urzędem Pracy i Radą Dzielnicy XV Miasta Krakowa utworzył placówkę pod nazwą „Giełda Pracy – Non Stop”, którą uruchomiono w listopadzie 2000 roku. Realizacja zadań placówki polega na aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych, w tym szczególnie długotrwale bezrobotnych oraz osób niepełnosprawnych ze zdolnością do pracy w określonych warunkach. Osoby te często są stałymi klientami MOPS, a utworzenie placówki ma na celu objęcie ich w większym zakresie aktywnymi formami pomocy, dzięki którym będzie można doprowadzić do zapobiegania ich wykluczeniu społecznemu, i dać im szansę na usamodzielnienie. Z ofert pracy mogą również korzystać mieszkańcy Krakowa nie będący klientami MOPS, w tym przypadku istotnym celem jest tworzenie możliwie szerokiej oferty zatrudnienia dla osób objętych restrukturyzacją Huty im. Tadeusz Sendzimir.

Placówka prowadzi szybkie, bezpłatne pośrednictwo pracy w pełnym zakresie (praca stała, okresowa, sezonowa, na umowę zlecenie, itp.), dysponuje ofertami zdobywanymi w własnym zakresie oraz z GUP.

W ramach Giełdy realizowane są specjalne formy pomocy osobom bezrobotnym szczególnie aktywnie nastawionych do rozwiązywania swoich problemów. Podstawą są dwie uchwały Rady i Zarządu Miasta Krakowa: w sprawie zasad przyznawania pomocy na ekonomiczne usamodzielnienie, przyuczenie do zawodu, przekwalifikowanie lub poszerzenie kwalifikacji zawodowych.

W roku 2001 z pomocy na ekonomiczne usamodzielnienie skorzystało:

- w formie nieoprocentowanej pożyczki na rozpoczęcie działalności gospodarczej – 2 osoby, łączna kwota świadczeń – 19 160 zł,
- w formie zasiłku celowego na pokrycie kosztów przeszkolenia – 14 osób, łączna kwota świadczeń - 12 811 zł.

Sekcja Pomocy Bezrobotnym – pomoc klientom w 2001 roku	
ilość klientów MOPS objętych pracą socjalną mającą na celu podjęcie zatrudnienia	1047
ilość klientów MOPS którzy otrzymali oferty pracy	528
ilość ofert pracy wydanych klientom MOPS	877
Ilość konsultacji i porad podejmowanych na rzecz klientów:	
dotyczących sposobów poruszania się po rynku pracy, przygotowania dokumentacji zawodowej itp.	3325
dotyczących pomocy na ekonomiczne usamodzielnienie	341
dotyczących zakresu działania pomocy społecznej i innych instytucji	137
Ilość działań* (popartych pismem, aneksem lub notatką służbową) podjętych w celu uregulowania zadłużenia klientów z tytułu pożyczek i zasiłków na ekonomiczne usamodzielnienie	222
*(bez działań związanych z przyznaniem świadczeń z funduszy MOPS)	0
Ilość kontaktów z pracodawcami w celu pozyskania ofert pracy	740
Ilość pracodawców, od których pozyskano oferty pracy	193
ilość pozyskanych ofert pracy	301
ilość pozyskanych miejsc pracy	1620
Ilość pracodawców pozyskanych do współpracy na przyszłość	608
Ilość kontaktów z instytucjami, w tym organizacjami pozarządowymi, działającymi na rzecz przeciwdziałania bezrobociu (bez GUP)	53

Doradcy zawodowi Grodzkiego Urzędu Pracy oprócz pośrednictwa pracy prowadzą doradztwo zawodowe i poradnictwo grupowe w formie warsztatów aktywnego poszukiwania pracy. W dalszej kolejności planuje się przeprowadzanie szkoleń oraz utworzenie grupy wsparcia dla bezrobotnych.

W placówce zatrudnionych było 2 pracowników MOPS i 2 pracowników GUP. Osoby te ściśle współpracują z pracownikami socjalnymi pomagającymi rodzinie w środowisku zamieszkania. Informują o zawodach, w których oferowane było zatrudnienie i o szkoleniach prowadzonych przez GUP. Wspólnie podejmują działania w indywidualnych przypadkach wymagających szczególnej pomocy.

Współpraca pozwala na integralne podejście do osoby i rodziny oraz występujących w środowisku problemów.

Giełda Pracy jest pierwsza tego typu placówką w Polsce, prowadzoną przez ośrodek pomocy społecznej.

2.2.3.2. Program pracy socjalnej z osobą bezrobotną

Równoległe do powstania placówki wdrożono w filiach MOPS "Program pracy socjalnej z osobą bezrobotną", mający ujednoczyć system pracy z bezrobotnym i jego rodziną w ramach poszczególnych filii.

Program ten był zainicjowany, opracowany i wprowadzony pilotażowo przez pracowników Filii nr 6, a po utworzeniu Giełdy Pracy zmodyfikowany w celu całościowego podejścia do pomocy na rzecz bezrobotnych i ich rodzin. W ramach programu stosowane są specyficzne formy pracy, dostosowane do potrzeb i możliwości tej grupy klientów. Program ten w szczególności koncentruje się na stosowaniu aktywnych form pomocy: poradnictwa i edukacji osób bezrobotnych, przede wszystkim długotrwale pozostających bez pracy. Jego celem jest zniwelowanie wyuczonej bezradności w kontaktach z pracodawcami przez zmianę obrazu samego siebie oraz ukształtowanie właściwej postawy prezentowanej na rynku pracy.

W ramach programu dokonano standaryzacji metod oraz narzędzi stosowanych w pracy z klientami. Usystematyzowano i uporządkowano formy pomocy. Wyodrębniono również poszczególne kategorie klientów i dostosowano do nich elementy pracy socjalnej, które powinny przynieść najbardziej efektywne wyniki.

Przeciwdziałanie bezrobociu – działania w 2002 roku – filie i dział pomocy bezdomnym								
	Ilość osób, które na skutek wsparcia podjęły zatrudnienie		ilość osób, które pod wpływem działań pracowników MOPS podjęły kursy, szkolenia, uzupełniają wykształcenie w celu podniesienia kwalifikacji		ilość kontaktów z instytucjami przeciwdziałającymi bezrobociu		ilość osób, którym ograniczono lub odmówiono pomocy w związku z niewywiązaniem się z zobowiązań dotyczących aktywnego poszukiwania zatrudnienia	
	liczba działań	%	liczba działań	%	liczba działań	%	liczba działań	%
MOPS	376	100,00%	245	100,00%	3 054	100,00%	363	100,00%
Filia 1	9	2,39%	11	4,49%	68	2,23%	14	3,86%
Filia 2	88	23,40%	71	28,98%	347	11,36%	60	16,53%
Filia 3	109	28,99%	46	18,78%	505	16,54%	151	41,60%
Filia 4	25	6,65%	16	6,53%	170	5,57%	10	2,75%
Filia 5	1	0,27%	3	1,22%	1 160	37,98%	3	0,83%
Filia 6	60	15,96%	27	11,02%	104	3,41%	71	19,56%
Filia 7	24	6,38%	15	6,12%	314	10,28%	23	6,34%
Filia 8	10	2,66%	13	5,31%	92	3,01%	11	3,03%
Filia 9	17	4,52%	37	15,10%	158	5,17%	6	1,65%
DB	33	8,78%	6	2,45%	136	4,45%	14	3,86%

W ubiegłym roku dzięki aktywizowaniu do działań pozwalających na wyjście z sytuacji bezrobocia:

- zatrudnienie podjęło 376 klientów,
- uczestniczyło w kursach, szkoleniach, a także podjęło kształcenie uzupełniające 245 osób.

Pracownicy filii MOPS z własnej inicjatywy kontaktowali się z instytucjami przeciwdziałającymi bezrobociu w sprawie klientów 3 054 razy.

Osoby bezrobotne korzystają oczywiście z szerokiego zakresu pozostałych świadczeń realizowanych przez MOPS, o których mowa w rozdziale 2.4.

2.3. Pomoc osobom starszym i niepełnosprawnym

Założenia koncepcji Systemu Pomocy Społecznej są szczególnie widoczne w realizacji pomocy osobom starszym i niepełnosprawnym. Stworzona została możliwość zorganizowania całościowego i uzupełniającego się systemu wsparcia dla tej grupy.

Podstawowym założeniem jest umożliwienie jak najpełniejszego i najdłuższego funkcjonowania osoby niepełnosprawnej w środowisku rodzinnym, sąsiedzkim, w miejscu zamieszkania. W takim ujęciu instytucjonalne, szczególnie całodobowe formy opieki są ostatnią formą pomocy, która powinna być stosowana tylko w przypadku niemożności rozwiązywania problemów innymi sposobami.

Zakres działań pomocy osobom starszym i niepełnosprawnym obejmuje:

- poradnictwo i pracę socjalną;
- działania interwencyjne na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi;
- świadczenia pieniężne;
- usługi opiekuńcze;
- dzienne ośrodki wsparcia;
- rehabilitację społeczną i zawodową;
- domy pomocy społecznej;
- orzecznictwo o stopniu niepełnosprawności.

2.3.1. Poradnictwo i praca socjalna

Działania w tym zakresie w pierwszej kolejności skierowane są na przekazanie informacji o istniejących możliwościach uzyskania pomocy lub wsparcia, czy to w ramach zadań realizowanych przez MOPS, inne jednostki Systemu Pomocy Społecznej lub inne instytucje i podmioty. Dostęp do tego rodzaju informacji przy zachodzących bardzo szybko zmianach, szczególnie w ramach ochrony zdrowia sprawia, że osoby starsze i niepełnosprawne teoretycznie mogące korzystać z rozbudowanego katalogu działań podejmowanych przez różne instytucje stają bezbronne wobec pytania „gdzie mogę zwrócić się z moim problemem”.

Drugim istotnym kierunkiem działań jest mobilizowanie i pobudzanie sił osób starszych i niepełnosprawnych by w adekwatny do swoich możliwości sposób podejmowali się uczestnictwa w życiu rodzinnym i społecznym (w szerokim tego słowa znaczeniu). Czasami będzie to nakłonienie osoby chorej psychicznie na opuszczenie mieszkania i spacer, a czasami przekonanie starszej osoby o celowości odnowienia kontaktów sąsiedzkich.

2.3.2. Działania interwencyjne na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi

W zakresie działań na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi, wobec których zachodzi często konieczność podejmowania szczególnych czynności w celu zapobiegania zachowaniom niebezpiecznym dla otoczenia, czy nawet autodestrukcji. W ramach tego typu działań, na podstawie przepisów ustawy o ochronie zdrowia psychicznego:

- skierowano do Sądu Opiekuńczego 71 wniosków o skierowanie do domu pomocy społecznej bez zgody,
- skierowano do Sądu Opiekuńczego 20 wniosków o leczenie psychiatryczne bez zgody,
- Ilość wystąpień do sądu o ubezwłasnowolnienie - 49
- ilość wystąpień do placówek służby zdrowia w zakresie zdrowia psychicznego - 246
- ilość konsultacji psychologicznych dla osób z zaburzeniami psychicznymi – 808
- ilość osób skierowanych do ośrodków wsparcia - 284

2.3.3. Świadczenia dla osób starszych i niepełnosprawnych.

- Renty socjalne- otrzymują ją osoby całkowicie niezdolne do pracy z powodu inwalidztwa powstałego przed 18 rokiem życia lub inwalidztwa powstałego w okresie nauki w szkole ponadpodstawowej, wyższej (przed 25 rokiem życia), a także w trakcie studiów doktoranckich i aspirantury. Rentę socjalną przyznaje się niezależnie od dochodów osiąganych na osobę w rodzinie W 2001 roku rentę socjalną otrzymywało 2 835 osób. Zrealizowano 30 414 świadczenia na łączną kwotę 11 725 099 zł.
- Zasiłek stały wyrównawczy - przyznawany jest osobie samotnej, niezdolnej do pracy z powodu wieku lub inwalidztwa (przy spełnieniu kryterium dochodowego). W 2001 roku pomoc w tej formie otrzymało 2 426 osób. Zrealizowano 24 313 świadczeń na łączną kwotę 7 493 466 zł.
- Zasiłki pielęgnacyjne wypłacano 1 741 osobom. Zrealizowano 16 751 świadczeń na kwotę 1 985 800 zł.
- Udzielono pomoc dla 673 kombatantów w łącznej wysokości 101 750 zł.

2.3.4. Usługi opiekuńcze

Świadczone są w miejscu zamieszkania osoby osobom, które ze względu na swój stan zdrowia wymagają pomocy osób drugich a ich stan zdrowia nie uzasadnia umieszczenia ich w placówce opieki całodobowej.

Usługi opiekuńcze - przysługują samotnym mieszkańcom Miasta Krakowa, którzy z powodu wieku, choroby, inwalidztwa lub innych przyczyn wymagają pomocy innych osób a są jej pozbawione. Pomoc ta świadczona też może być osobom pozostającym w rodzinie, która nie jest w stanie zapewnić pielęgnacji we własnym zakresie.

Usługi opiekuńcze obejmują

- usługi gospodarcze na które składa się pomoc w zaspakajaniu codziennych potrzeb życiowych (tj. utrzymanie czystości w rzeczach i pomieszczeniach zajmowanych przez podopiecznego, zakup i przygotowanie posiłków dla podopiecznego), organizowanie spacerów oraz umożliwianie w miarę możliwości kontaktu z otoczeniem,
- usługi pielęgnacyjne polegających na podtrzymywaniu higieny osobistej podopiecznego, podawaniu leków, pielęgnacji zleconej przez lekarza.

Z usług opiekuńczych w 2001 roku skorzystało 2 355 osób. Zrealizowano 930 324 godzin usług na łączną kwotę 6 361 731 zł.

W styczniu i lutym 2001 r. usługi opiekuńcze sprawowane były przez Fundację Na Rzecz Chorych na SM im. Błogosławionej Anieli Salawy, Polski Czerwony Krzyż, „Opiekun” Punkt Opieki nad Chorymi w Domu s.c., Polski Komitet Pomocy Społecznej, Firmę Usługową „DomSerwis” s.c.

Od 1 marca 2001 roku usługi opiekuńcze realizowane były przez podmioty wyłonione w drodze konkursu, zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 30 czerwca 2001 r. w sprawie szczegółowych zasad i form współdziałania administracji publicznej z innymi podmiotami oraz wzorów ofert, umów i sprawozdań z realizacji zadań pomocy społecznej (Dz.U. z 2000 r. Nr 55 poz. 662). Podmioty realizujące usługi wyłaniane były na drodze konkursu. Usługi w okresie marzec – sierpień 2001 roku oraz wrzesień – grudzień 2001 roku realizowane były przez Fundację Na Rzecz Chorych na SM im. Błogosławionej Anieli Salawy oraz Niepublicznym Zakładem Opieki Zdrowotnej Zakładem Opiekuńczo –Lecznym „CZWÓRKA”.

Specjalistyczne usługi opiekuńcze u osób z zaburzeniami psychicznymi - to usługi na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi, świadczone przez osoby ze specjalistycznym

przygotowaniem. Tego typu pomocą, świadczoną w domu podopiecznego, objęto w 2001 roku łącznie 157 osób. Zrealizowano 42 079 godzin usług na kwotę 607 030 zł.

Specjalistyczne usługi świadczone w formie:

- usług gospodarczych (zaspokajających codzienne potrzeby życiowe) i usług higieniczno-medycznych,
- wspierania psychologiczno-pedagogicznego i edukacyjno – terapeutycznego.

Świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych miało na celu udzielanie pomocy, dzięki której osoby z zaburzeniami psychicznymi miały możliwość poprawy funkcjonowania w środowisku lokalnym. Pomoc ta polegała na zaspakajaniu codziennych potrzeb życiowych, takich jak pomoc:

- w utrzymaniu czystości w pomieszczeniach,
- w dbaniu o higienę żywności,
- w praniu bielizny i odzieży, prasowaniu odzieży,
- w sporządzaniu zakupów, przygotowywaniu posiłków, przy spożywaniu posiłków,
- w paleniu w piecu, przynoszeniu węgla, wody,
- w załatwianiu spraw urzędowych, płaceniu rachunków,
- w podtrzymywaniu kontaktów ze środowiskiem,
- w myciu, czesaniu, ubieraniu,
- w załatwianiu potrzeb fizjologicznych,
- w zapobieganiu powstawania odleżyn,
- w pielęgnacji zleconej przez lekarza itp.

Usługi mające na celu pomoc terapeutyczną obejmowały:

- treningi w nawiązywaniu i podtrzymywaniu kontaktów;
- współorganizowanie czasu wolnego,
- treningi umiejętności prowadzenia gospodarstwa domowego;
- wyrobienie nawyku dbania o higienę;
- treningi umiejętności administrowania budżetem domowym.

Usługi świadczone były przez firmę „Pomoc Psychologiczna”, wyłonioną poprzez postępowanie o udzielenie zamówienia publicznego w trybie zamówienia z wolnej ręki.

Specjalistyczne usługi opiekuńcze świadczone były także osobom z zaburzeniami psychicznymi w ośrodkach wsparcia prowadzonych przez organizacje pozarządowe. Tą formą pomocy objęto 61 osób, którym udzielono 6 651 godzin usług na łączną kwotę 74 030,-zł. Specjalistyczne usługi opiekuńcze w ośrodkach wsparcia świadczone były przez organizacje pozarządowe:

- Stowarzyszenie Rodzin „Zdrowie Psychiczne”, ul. Miodowa 9,
- Fundację „Wspólnota Nadziei”, ul. Olsztyńska 14,
- Stowarzyszenie Pomocy Osobom Niepełnosprawnym „Przystanek Betlejem”, os. Tysiąclecia 86,
- Fundację Na Rzecz Chorych Na SM im. Bł. Anieli Salawy, ul. Dunajewskiego 5.

2.3.5. Dzielne ośrodki wsparcia

Dzięki tej formie pomocy osoby starsze i osoby z zaburzeniami psychicznymi mogą zaspokoić bardzo ważną potrzebę kontaktu i integracji społecznej bez ostatecznego zerwania więzi z rodziną i środowiskiem lokalnym. Otrzymują jednocześnie wsparcie specjalistów, przede wszystkim rehabilitację społeczną i usprawniającą. W Krakowie do tego typu ośrodków zaliczamy: miejskie dzielne domy pomocy społecznej i środowiskowe domy samopomocy.

2.3.5.1. Środowiskowe domy samopomocy

Środowiskowe domy samopomocy to ośrodki wsparcia dla osób chorych psychicznie i niepełnosprawnych intelektualnie działające w ramach zadań zleconych gminie. Jest to specyficzna oferta dla osób z zaburzeniami psychicznymi. ŚDS to jednostki organizacyjne pomocy społecznej zapewniające formy pomocy półstacjonarnej, np. takie jak:

- trening umiejętności życia codziennego (np. pranie i higiena, przygotowywanie posiłków, gospodarowanie pieniędzmi),
- trening umiejętności społecznych i interpersonalnych (kontakty społeczne, aktywność, odpowiedzialność),
- terapia zajęciowa (rzeźbienie, malowanie, itp.),
- poradnictwo psychologiczne i socjalne, psychoedukacja.

Pomoc ta ma na celu utrzymanie osoby w jej naturalnym środowisku i przeciwdziałanie instytucjonalizacji, czyli umieszczaniu osoby w placówce całodobowej opieki.

Dzięki zabiegom MOPS w 2001 r. utworzono trzy nowe placówki mające status środowiskowego domu samopomocy. Od początku 2001 roku działał ŚDS przy ul. Wjazdowej, natomiast od jesieni uruchomiono placówki przy ul. Pasteura i Piekarskiej.

W Krakowie w 2001 roku funkcjonowało łącznie siedem tego typu placówek przeznaczonych dla 185 osób z zaburzeniami psychicznymi, w tym dwie placówki dla 75 osób chorych psychicznie (jeden Dom w Nowej Hucie na os. Młodości 8 i drugi w Śródmieściu przy ul. Józefa 1) oraz pięć placówek dla 110 osób niepełnosprawnych intelektualnie (w Nowym Bieżanowie przy ul. Aleksandry 1, na os. Podwawelskim przy ul. Komandosów 18, w Krowodrzy przy ul. Wjazdowej 2b, na Prądniku Białym przy ul. Pasteura 1, w Śródmieściu przy ul. Piekarskiej 3).

MOPS prowadzi postępowania w sprawie skierowania osób niepełnosprawnych z zaburzeniami psychicznymi do w/w placówek. W tym zakresie wydano w 2001 roku 180 decyzji administracyjnych. Prowadzone były również kontrole wykorzystania miejsc i prawidłowości realizacji zadań.

2.3.5.2 Dzielne domy pomocy społecznej

W roku 2001 funkcjonowały jako jednostka budżetowa składająca się z pięciu filii (rozmieszczonych w różnych dzielnicach Miasta Krakowa). Dysponują łącznie 350 miejscami. Są to ośrodki wsparcia dla osób o zmniejszonej sprawności psychofizycznej, osób w wieku emerytalnym, dorosłych i małoletnich będących w trudnej sytuacji rodzinnej i mieszkaniowej.

Instytucja realizuje swoje zadania w szczególności przez udzielanie świadczeń podczas całodziennego pobytu w zakresie:

- rehabilitacji,
- zajęć kulturalno-oświatowych,
- terapii zajęciowej grupowej i indywidualnej dla podtrzymywania kondycji psychofizycznej,
- psychoterapii (rozmowy wspierające),
- zapewnienia posiłków.

Placówka czynna jest co najmniej 8 godzin dziennie.

W 2001 roku średnia liczba podopiecznych w Miejskich Dziennych Domach Pomocy Społecznej wynosiła 780 osób miesięcznie.

2.3.6. Rehabilitacja zawodowa i społeczna

Zadania te wynikają z ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych /Dz. U. nr 123 poz. 777/ na rzecz osób niepełnosprawnych ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

MOPS realizował w 2001 roku następujące zadania:

a) w zakresie rehabilitacji społecznej

- finansowanie utworzenia i działalności warsztatów terapii zajęciowej,
- dofinansowanie osobom niepełnosprawnym prac związanych z likwidacją barier architektonicznych i urbanistycznych,
- dofinansowanie do likwidacji barier w komunikowaniu się,
- dofinansowanie osobom niepełnosprawnym do uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych,
- program celowy „Drogowskaz” w zakresie dofinansowania zaopatrzenia osób niepełnosprawnych w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze przyjęty do realizacji w maju 2000 roku.

b) w zakresie rehabilitacji zawodowej:

- zwrot kosztów organizacji nowych stanowisk pracy lub przystosowania istniejących stanowisk pracy stosownie do potrzeb osób niepełnosprawnych oraz wynagrodzenia osób niepełnosprawnych skierowanych na nowo utworzone lub przystosowane istniejące stanowiska pracy,
- udzielanie osobom niepełnosprawnym pożyczek na rozpoczęcie działalności gospodarczej,
- dofinansowanie osobom niepełnosprawnym prowadzącym działalność gospodarczą do oprocentowania kredytu bankowego zaciągniętego na kontynuowanie tej działalności .

2.3.6.1. Zwrot kosztów organizacji nowych stanowisk pracy dla osób niepełnosprawnych oraz wynagrodzenia osób niepełnosprawnych skierowanych na nowo utworzone stanowiska pracy wraz ze składkami na ubezpieczenia społeczne od tego wynagrodzenia

- W 2001 roku utworzonych zostało 46 stanowisk pracy, na których zatrudnione zostały 53 osoby niepełnosprawne. Refundacja kosztów utworzenia tych stanowisk wynosiła 771 664 zł. Natomiast refundacja wynagrodzenia i składki na ubezpieczenia społeczne osób zatrudnionych na stanowiskach refundowanych w omawianym okresie wynosiła 2 591 170 zł.
- W 2001 r. MOPS zawarł z pracodawcami 27 umów, podjęto zobowiązania w zakresie zwrotu kosztów organizacji miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych oraz wynagrodzenia wypłacanego osobom zatrudnionym na tych stanowiskach na łączną kwotę 3 712 199 zł.
- Średni koszt utworzenia stanowiska pracy wynosił 16 775 zł.
- Osoby zatrudnione w 2001r. na stanowiskach refundowanych według stopni niepełnosprawności:

Stopień niepełnosprawności	znaczny	Umiarkowany	lekki
ilość osób	2	27	24

2.3.6.2. Udzielanie osobom niepełnosprawnym pożyczek na rozpoczęcie działalności gospodarczej.

Tak jak w latach poprzednich również w 2001 r. ta forma pomocy cieszyła się dużym zainteresowaniem osób niepełnosprawnych jednak wnioski złożyło tylko 27 osób. Pożyczek udzielono 11 osobom niepełnosprawnym na łączną kwotę 292 300 złotych. Dwie osoby otrzymały odmowę z uwagi na negatywną ocenę przedsięwzięcia gospodarczego, 2 osoby zrezygnowały z ubiegania się o pożyczkę. Pozostałe wnioski nie zostały rozpatrzone z powodu wyczerpania limitu środków finansowych przyznanych na realizację tego zadania i przesunięte zostały do realizacji w 2002 r.

2.3.6.3. Dofinansowanie osobom niepełnosprawnym prowadzącym działalność gospodarczą do oprocentowania kredytu bankowego zaciągniętego na kontynuowanie tej działalności

W 2001 r. MOPS zawarł z osobą niepełnosprawną 1 umowę w sprawie dofinansowania oprocentowania kredytu bankowego. Wartość udzielonego dofinansowanie wyniosła 371 złotych.

2.3.6.4. Finansowanie tworzenia i działalności warsztatów terapii zajęciowej

Warsztat terapii zajęciowej realizuje zadania w zakresie rehabilitacji społecznej i zawodowej zmierzającej do ogólnego rozwoju i poprawy sprawności każdego uczestnika, niezbędnych do możliwie niezależnego, samodzielnego i aktywnego życia w środowisku.

Realizacja przez warsztat celu odbywa się poprzez:

- rozwijanie umiejętności wykonywania czynności życia codziennego oraz zaradności osobistej,
- przygotowanie do życia w środowisku społecznym, między innymi przez rozwój umiejętności planowania i komunikowania się, dokonywania wyborów, decydowania o swoich sprawach oraz innych umiejętności niezbędnych w niezależnym życiu, a także poprawę kondycji psychicznej,
- rozwijanie umiejętności i talentów przy zastosowaniu różnych technik terapii zajęciowej,
- rozwijanie podstawowych oraz specjalistycznych umiejętności zawodowych, umożliwiających podjęcie pracy albo szkolenia zawodowego.

Na terenie miasta Krakowa działa 9 Warsztatów Terapii Zajęciowej, do których zakwalifikowanych zostało 302 uczestników. W 2001 roku MOPS nadzorował i finansował działalność wszystkich WZ wydatkując na ten cel 3 856 824 złotych.

2.3.6.5. Likwidacja barier funkcjonalnych (architektonicznych i urbanistycznych oraz w komunikowaniu się) realizowana na indywidualne wnioski osób niepełnosprawnych.

	Bariery architektoniczne	bariery w komunikowaniu się
Ilość wniosków	124	269
Ilość zawartych umów	78	266
Kwota w złotych	539 699	379 572

w tym dla dzieci i młodzieży	14	48
------------------------------	----	----

2.3.6.6. Dofinansowanie osobom niepełnosprawnym do uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych.

W 2001 roku do MOPS wpłynęło 4500 wniosków o dofinansowania do uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych. Z dofinansowania skorzystało 3284 osób (dorosłe osoby niepełnosprawne, dzieci, opiekunowie) w wysokości 1 674 908 złotych. W tym było 1614 osób dorosłych oraz 326 ich opiekunów. Na ten cel wypłacono kwotę 993 712 złotych. Natomiast dla 810 dzieci i młodzieży i 534 ich opiekunów wypłacono 681 196 złotych. Średnia wysokość dofinansowania do uczestnictwa w turnusie rehabilitacyjnym wynosiła 510 złotych.

2.3.6.7. Program celowy DROGOWSKAZ w zakresie dofinansowania zaopatrzenia osób niepełnosprawnych w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze

MOPS w maju 2000 r. przyjął do realizacji ofertę PFRON dotyczącą programu Drogowskaz w sprawie dofinansowania zaopatrzenia osób niepełnosprawnych w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze przyznawane osobom niepełnosprawnym na podstawie odrębnych przepisów. Program ten realizowany był również w 2001 r. Dla 904 dorosłych osób niepełnosprawnych oraz dla 142 dzieci i młodzieży niepełnosprawnej przyznano pomoc finansową do zakupu przedmiotów ortopedycznych (wózki inwalidzkie, aparaty słuchowe, buty ortopedyczne itp.) najczęściej pokrywającą w całości poniesione przez osobę koszty. Łączna wartość udzielonej pomocy wyniosła 840 251 zł. Ponad 700 osób niepełnosprawnych nie uzyskało pomocy z uwagi na wyczerpanie limitu środków finansowych.

2.3.7. Domy Pomocy Społecznej

W wypadku, gdy konieczna jest całodobowa opieka a nie jest możliwe jej zapewnienie w środowisku (ze względów zdrowotnych czy społecznych), jedyną możliwą formą pomocy jest umieszczenie w domu pomocy społecznej. Dom pomocy społecznej zapewnia całodobową opiekę oraz zaspokaja niezbędne potrzeby bytowe, edukacyjne, społeczne i religijne.

Zgodnie z przepisami ustawy o pomocy społecznej domy pomocy społecznej zapewniają opiekę całodobową osobom, które nie są w stanie samodzielnie funkcjonować w środowisku, a rodzina i gmina nie jest w stanie takiej opieki zorganizować. Usługi świadczone przez domy pomocy społecznej mają trzy wymiary:

- a) Opieka medyczno- rehabilitacyjna– zgodnie ze swoimi potrzebami domy zatrudniają lekarzy internistów i psychiatrów lub korzystają z usług lekarzy przychodni rejonowych. Ponadto usługi medyczne zapewniają pielęgniarki i rehabilitanci. Personel tych działów jest szczególnie rozbudowany w domach dla osób somatycznie chorych.
- b) Opieka opiekuńczo-terapeutyczna– realizuje zadanie wspierania socjalnego i psychologicznego oraz organizowania codziennego życia mieszkańców poprzez pracę opiekunów, pracowników socjalnych, psychologów, pedagogów, pracowników socjalnych i kulturalno oświatowych. Personel tych działów jest szczególnie rozbudowany w domach dla osób upośledzonych umysłowo i psychicznie chorych.

c) Dodatkowa opieka– zapewnia realizację podstawowych potrzeb bytowych pensjonariuszy. Są to działania typu mycie, karmienie, pomoc w załatwianiu czynności fizjologicznych realizowane przez salowe, pokojowe, sanitariuszki.

W Mieście Krakowie w 2001 roku funkcjonowało 17 domów pomocy społecznej, z czego 15 prowadzonych przez Miasto, natomiast 2 prowadzone przez zgromadzenia zakonne. Domy pomocy społecznej, w zależności od tego, dla kogo są przeznaczone, dzielą się na:

- 1/ 7 domów dla osób przewlekle somatycznie chorych – liczba miejsc 1070,
- 2/ 3 domy dla osób starych – liczba miejsc 236,
- 3/ 4 domy dla osób przewlekle psychicznie chorych – liczba miejsc 588,
- 4/ 2 domy dla osób dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie – liczba miejsc 116,
- 5/ 1 dom dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej intelektualnie – liczba miejsc 194.

Jeden z domów pomocy społecznej przeznaczony jest dla zarówno dla osób przewlekle somatycznie chorych jak również dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej intelektualnie. Dom wymieniony został w pkt.1. Natomiast część liczby miejsc ze względu na przeznaczenie, wymieniono również w pkt.5.

Łączna liczba miejsc w roku 2001 wynosiła 2 204.

W 2001 roku wpłynęło 747 wniosków o umieszczenie w domu pomocy społecznej. W sumie wydano 5 214 decyzji i postanowień m.in.

- 593 decyzji kierujących do domów pomocy społecznej,
- 227 decyzji kwalifikujących do domów pomocy społecznej,
- 3 826 decyzji ustalających odpłatność,
- 136 decyzji o przedłużeniu pobytu,
- 34 decyzje zmieniające,
- 121 umorzeń postępowań o przyznanie miejsca.

W ciągu 2001 roku do domów pomocy społecznej przyjęto 520 osób. W ramach nadzoru w domach pomocy społecznej przeprowadzono 21 kontroli i 8 postępowań wyjaśniających w związku z wniesionymi skargami

Od wydanych decyzji zostało wniesionych 20 odwołań z czego 11 zostało przekazanych do SKO, a 9 zostało rozpatrzonych w ramach art. 132 k.p.a.

2.3.8. Orzekanie o stopniu niepełnosprawności.

Do Zespołu do Spraw Orzekania o Stopniu Niepełnosprawności wpłynęło w 2001 roku 4 335 wniosków w sprawie wydania orzeczenia o stopniu niepełnosprawności. Najwięcej wniosków złożyły osoby ubiegające się o korzystanie z systemu pomocy społecznej, następnie osoby ubiegające się o korzystanie z ulg i uprawnień oraz osoby chcące uzyskać wskazania do odpowiedniego zatrudnienia. Najmniej wniosków zawierało cel uzyskanie wskazań do szkolenia i konieczności korzystania z systemu środowiskowego wsparcia w samodzielnej egzystencji.

W 2001 roku Zespół Orzekający wydał 4 221 orzeczeń o stopniu niepełnosprawności, w tym 48 o nie zaliczenie do osób niepełnosprawnych.

Najwięcej, bo aż 2 700 orzeczeń wydano o zaliczeniu do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności, następnie 821 orzeczeń o zaliczeniu do znacznego stopnia niepełnosprawności i 647 orzeczeń o lekkim stopniu niepełnosprawności.

W 2001 roku Zespół do Spraw Orzekania o Stopniu Niepełnosprawności wydawał orzeczenia wyłącznie dla mieszkańców miasta Krakowa.

Najczęstszymi przyczynami wydawanych orzeczeń o stopniu niepełnosprawności

były:

- schorzenia narządu ruchu - (1 080 osób),
- choroby układu krążenia i układu oddechowego - (832 osoby),
- upośledzenia umysłowe i choroby psychiczne - (800 osób),
- choroby neurologiczne – (790 osób).

Poza wydawaniem orzeczeń o stopniu niepełnosprawności Zespół do Spraw Orzekania o Stopniu Niepełnosprawności w 2001 roku zajmował się wydawaniem opinii do zasiłków stałych oraz opinii dla osób ubiegających się o umieszczenie w domu pomocy społecznej. W 2001 roku wydano 247 opinii z czego 159 dla osób ubiegających się o zasiłek stały oraz 88 opinii dla osób ubiegających się o umieszczenie w domu pomocy społecznej.

Koszt jednego orzeczenia o stopniu niepełnosprawności w 2001 roku wynosił - 94 zł, natomiast koszt jednostkowy wydanej opinii – 40 zł

2.4. Inne działania na rzecz osób i rodzin

Oprócz działań i świadczeń specyficznych dla konkretnych grup odbiorców realizowane są usługi i świadczenia docierające do wszystkich powyżej wymienionych kategorii klientów. Należą do nich:

2.4.1. Poradnictwo i praca socjalna

Z pomocą Ośrodka obejmującą swoim zakresem pracę socjalną skorzystało w 2001 roku 26 972 gospodarstw domowych (59 395 osób), z czego wyłącznie pracą socjalną objętych było 6 415 rodzin (11 236 osób).

Jedną z form działań w ramach pracy socjalnej była pomoc w załatwianiu spraw urzędowych, z której w 2001 roku skorzystały 4 783 rodziny.

Praca socjalna świadczona jest przez wszystkie osoby pracujące w rejonach opiekuńczych, w 2001 roku przez 198 osób. Dodatkowo w każdej z 10 filii Ośrodka jeden pracownik w ramach swoich obowiązków służbowych pełni funkcję „pracownika pierwszego kontaktu”, mającego w zakresie swoich czynności udzielanie informacji o prawach i uprawnieniach zgłaszającym się klientom.

W ramach specjalistycznego poradnictwa pomoc świadczyła następująca liczba pracowników:

- prawne – 10 osób (8,5 etatu)
- psychologiczne – 5 osób (4,5 etatu)
- pedagogiczne – 8 osób (7 etatów)

2.4.2. Świadczenia materialne:

- udzielono 329 358 świadczeń w formie gorącego posiłku dla osób dorosłych realizowanych w barach lub innych miejscach zbiorowego żywienia, na łączną kwotę 808 552,03 zł. Średnia wartość posiłku wyniosła 2,45 zł.
- przyznano 1 029 zasiłków na zakup odpowiedniego do pory roku ubrania, na łączną kwotę 102 422 zł. Średnia wartość zasiłku wyniosła 99,54 zł.
- wypłacono 26 zasiłków celowych na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego, w łącznej kwocie 8 190 zł. Średnia wartość zasiłku wyniosła 315 zł.
- realizacja lokalnego programu dofinansowania do wydatków mieszkaniowych - przyznano 10 157 świadczeń na kwotę 2 119 861,88 zł. Średnia wartość świadczenia wyniosła 208,71 zł.

- zasiłki celowe na zakup opału -zrealizowano 1 502 świadczenia na kwotę 425 070,50 zł. Średnia wartość świadczenia - 283 zł. . wpisane przy prof. bezdomności
- sprawiono pogrzeb dla 99 osób na kwotę 176 026,70 zł.

Ponadto udzielano pomocy w formie zasiłków rodzinnych: przyznano 13 592 świadczenia na kwotę 616 348,54 zł, średnia wartość świadczenia - 45,35 zł.

Zrealizowano również 154 dodatki rodzinne (jednorazowe przysługujące na 3 i następne dziecko) na kwotę 6 730,60 zł, średnia wartość świadczenia - 43,71 zł.

Wypłacono 11 074 świadczeń w formie składek emerytalno - rentowych, na kwotę 2 730 955,97 zł oraz 66 463 świadczeń w formie składek na ubezpieczenie zdrowotne na kwotę 1 847 005,75 zł.

Zadania własne gminy				zadania zlecone			
	łącznie zadania			rozdział 85314 - zasiłki i ubezpieczenia zdrowotne	łącznie zadania		
	liczba świadczeń	łączna kwota	średnia wartość		liczba świadczeń	łączna kwota	średnia wartość
posiłki dla dorosłych	329 358	808 552,03 zł	2,45 zł	renty socjalne	29 728	11 506 654,65 zł	387,06 zł
zasiłki celowe na posiłki	1 293	100 713,12 zł	77,89 zł	z.stałe,	10 312	3 977 936,26 zł	385,76 zł
posiłki dla dzieci	296 907	882 973,11 zł	2,97 zł	stałe wyrównawcze.,	23 918	7 321 483,66 zł	306,11 zł
odzież	1 029	102 422,00 zł	99,54 zł	dodatki do z.stałych, stałych wyr. i rent socjalnych	246	24 683,00 zł	100,34 zł
świadczenia zdrowotne	19	4 856,14 zł	255,59 zł	gwarantowane zasiłki okresowe	2 971	1 128 582,77 zł	379,87 zł
zdarzenie losowe	26	8 190,00 zł	315,00 zł	zasiłki okresowe	2 261	459 998,47 zł	203,45 zł
wyprawka z tyt. Programu ochrony macierzyństwa	356	65 488,22 zł	183,96 zł	zasiłki okresowe specjalne	1	400,00 zł	400,00 zł
kolonie dla dzieci porozumienie	0	0,00 zł	#DZIE L/0!	zasiłki pieniężne z p.o.m	1 666	391 994,14 zł	235,29 zł
kolonie dla dzieci indywidualne	69	12 970,00 zł	187,97 zł	zasiłek dla dziecka z p.o.m	535	95 853,70 zł	179,17 zł
wyprawki szkolne dla dzieci	2 192	298 613,00 zł	136,23 zł	Bilety kredytowe	84	17 844,16 zł	212,43 zł
węgiel - umowa	0	0,00 zł	#DZIE L/0!	Składki na ubezpieczenie emeryt.-rentowe	11 074	2 730 955,97 zł	246,61 zł
węgiel - indywidualnie	1 502	425 070,50 zł	283,00 zł	składki na ubezpieczenia zdrowotne	66 463	1 847 005,75 zł	27,79 zł
lokalny program dofinansowania do opłat mieszkaniowych	10 157	2 119 861,88 zł	208,71 zł	Razem:	X	29 503 392,53 zł	
pomoc celowa	35 026	3 720 202,98 zł	106,21 zł	zasiłki rodzinne i pielęgnacyjne			
specjalne zasiłki celowe	35	5 550,00 zł	158,57 zł	rozdział 85316	łącznie zadania		
Razem:		8 555 462,98 zł			liczba świadczeń	łączna kwota	średnia wartość

					eń		
dotacja na dożywianie dzieci				zasiłki rodzinne	13 592	616 348,54 zł	45,35 zł
	łącznie zadania			zasiłki pielęgnacyjne	16 452	2 136 865,86 zł	129,88 zł
	liczba świadczeń	łączna kwota	średnia wartość	dotatki rodzinne	154	6 730,60 zł	43,71 zł
posiłki dla dzieci z dotacji celowej	78 074	218 390,13 zł	2,80 zł	Razem:	30198	2 759 945,00 zł	
pogrzeby				pomoc dla kombatantów			
	łącznie zadania			rozdział 85395	łącznie zadania	0	#ARG!
	liczba świadczeń	łączna kwota	średnia wartość		liczba świadczeń	łączna kwota	średnia wartość
pogrzeby	99	176 026,70 zł	1 778,05 zł	pomoc celowa	856	103 890,00 zł	121,37 zł
				pomoc okresowa	3	300,00 zł	100,00 zł
				Razem:	859	104 190,00 zł	121,29 zł

2.5. Pomoc osobom bezdomnym.

2.5.1 Diagnoza sytuacji w Krakowie.

Kraków jako duże miasto zapewnia osobom bezdomnym anonimowość, a zakres świadczonej im pomocy gwarantuje zabezpieczenie podstawowych potrzeb. Opisując populację osób bezdomnych należy zaznaczyć, że nie bez znaczenia jest fakt, iż około 80% osób bezdomnych przebywających na terenie Krakowa w żaden sposób nie jest trwale związana z naszym miastem, a jedyna sieć społeczna w jakiej uczestniczą i funkcjonują to sieć złożona z nich samych. Prowadząc analizę trybu życia osób bezdomnych możemy zauważyć obniżenie progu potrzeb do niezbędnego minimum, wyuczona bezradność, jak również chęć pozostania anonimowym.

Około 1 300 osób bezdomnych przebywa w różnych miejscach Krakowa. Liczba ta może okresowo (w miesiącach zimowych) wzrosnąć do 2 000. Około 100 bezdomnych przebywa na dworcach krakowskich (przebywają tam osoby, które podróżują po Polsce i zatrzymują się w Krakowie od kilku do kilkunastu dni), około 550 osób przebywa w miejscach noclegowych przeznaczonych dla bezdomnych i bezdomnych narkomanów, pozostałe około 650 osób przebywa w kanałach ciepłowniczych, barakach, pustostanach, na klatkach schodowych i w ogródkach działkowych.

W celu objęcia pomocą tej specyficznej grupy ludzi, od 1999 r. funkcjonuje w MOPS Dział Pomocy Bezdomnym, którego celem jest umożliwienie klientom funkcjonowania i bytowania w warunkach odpowiadających godności człowieka, a w konsekwencji doprowadzenie do wyjścia z bezdomności.

Zadanie to jest realizowane zarówno przez pracowników socjalnych MOPS jak i przez współpracujące organizacje pozarządowe.

Działania na gruncie instytucjonalnym to przede wszystkim rozpoznanie środowiska bezdomnych przebywających na terenie Krakowa, aktualizacja bazy danych zawierającej szczegółowy rozkład terytorialny miejsc pobytu, opis cech charakterystycznych bezdomnych, strukturę demograficzną grupy, jak i dynamikę zjawiska, co pozwala na planowanie działań wobec bezdomnych.

Indywidualna praca z klientami realizowana jest w dwóch kierunkach.

W pierwszej kolejności konieczne jest zabezpieczenie podstawowych potrzeb egzystencjalnych: schronienia, posiłków, pomocy medycznej, opału w okresie zimowym, możliwości dokonania zabiegów higienicznych, zabezpieczenie niezbędnej i stosownej odzieży oraz udzielanie pomocy finansowej stosownej do pojawiających się potrzeb.

Podjęmowana jest również szeroko rozumiana praca socjalna oraz poradnictwo specjalistyczne (prawne, psychologiczne). Celem tych form pracy jest aktywizowanie bezdomnych do samodzielnych działań mających poprawić ich sytuację, a co za tym idzie doprowadzenie do usamodzielnienia się i wyjścia z bezdomności.

Interwencje i działania zwłaszcza w godzinach nocnych, jak i w okresie zimowym, kiedy istnieje wiele czynników mogących stwarzać często nawet zagrożenie dla życia bezdomnych, podejmowane są wspólnie ze Strażą Miejską Miasta Krakowa oraz Komendą Miejską Policji.

Całokształt realizowanych zadań w tym zakresie wpływa na fakt, iż Kraków jest jednym z miast najlepiej przygotowanych do realizacji pomocy osobom bezdomnym. Również przez klientów jesteśmy odbierani jako miasto, w którym można znaleźć oparcie i zabezpieczenie podstawowych potrzeb w większym stopniu niż na terenie innych gmin.

2.5.2. Działania indywidualne o charakterze profilaktycznym, realizowane w filiach MOPS.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej podejmuje działania mające na celu zapobieżenie bezdomności mieszkańców naszego miasta. Działania te obejmują zarówno prace socjalną, jak i pomoc materialną, skierowaną do osób zagrożonych eksmisją z powodu trudnej sytuacji materialnej, nieuregulowania kwestii prawnych, związanych z prawem do lokalu, czy też z innych powodów.

W 2001 roku podejmowano następujące działania:

1. Zapobiegające bezdomności:
  - 1) w ramach pracy socjalnej i specjalistycznego poradnictwa:
    - przygotowano 432 pisma procesowe dla klientów w sprawach mieszkaniowych,
    - sporządzono 309 pism dotyczących rozłożenia zadłużenia na raty lub umorzenia odsetek,
    - przygotowano 155 pism o przywrócenie tytułu prawnego do lokalu lub o zamianę lokalu,
    - sporządzono 280 pism popierających starania o przydział lokalu z zasobów mieszkaniowych gminy,
    - na skutek działań pracowników socjalnych 19 rodzin otrzymało mieszkanie.
  - 2) w ramach pomocy materialnej:
    - świadczenia udzielane w ramach lokalnego programu dofinansowania do opłat mieszkaniowych - przyznano 10 157 świadczeń w wysokości 2 119 861,88 zł, średnia wartość świadczenia - 208,71 zł.
2. Mające na celu zapewnienie i utrzymanie podstawowego standardu mieszkania:
  - 1) w ramach pracy socjalnej:
    - przeprowadzono 816 interwencji, dzięki którym klientom nie odłączono gazu,
    - przeprowadzono 1 051 interwencji, dzięki którym klientom nie odłączono energii elektrycznej,

- podjęto 516 działań w celu uregulowania zadłużenia w Zakładzie Energetycznym lub Zakładzie Gazowniczym.
- 2) w ramach pomocy materialnej:
  - zasiłki celowe na zakup opału (1 502 świadczenia na kwotę 425 070,50 zł, średnia wartość świadczenia - 283 zł),
  - zasiłki celowe na uregulowanie opłat za energię i gaz.

2.5.3. Pomoc w formie noclegu.

Zadanie jest realizowane poprzez

1. Zlecenie go przez MOPS i sprawowanie nadzoru nad wykonaniem zadania. W tej formie działa Miejska Noclegownia dla Mężczyzn, ul. Makuszyńskiego 19, prowadzona przez Zarząd Wojewódzki Polskiego Czerwonego Krzyża, dysponująca 140 miejscami; na miejscu można skorzystać z opieki medycznej, pielęgniarskiej, łaźni, jak również posiłków. W okresie zimy istnieje możliwość rozszerzenia bazy noclegowej maksymalnie nawet do 260 miejsc.
2. Współpracę merytoryczną z organizacjami prowadzącymi placówki dla bezdomnych:
  - Przytulisko Św. Brata Alberta dla Bezdomnych Kobiet, ul. Malborska 64 B, prowadzone przez Prowincję Krakowską Zgromadzenia Sióstr Albertynek Posługujących Ubogim, dofinansowywana przez Miasto Kraków w ramach konkursu grantowego. Na miejscu można skorzystać z opieki medycznej, pielęgniarskiej, łaźni, jak również posiłków. Na okres zimy istnieje możliwość rozszerzenia bazy noclegowej do 80 miejsc.
  - Przytulisko Św. Brata Alberta dla Bezdomnych Mężczyzn, ul. Kościuszki 23, prowadzone przez Zgromadzenie Braci Albertynów, dysponujące 70 miejscami dofinansowywana przez Miasto Kraków w ramach konkursu grantowego. Na miejscu można skorzystać z punktu medycznego, łaźni, jak również posiłków. Na okres zimy istnieje możliwość rozszerzenia bazy noclegowej do 80 miejsc.
  - Noclegownia dla Czynnych Narkomanów prowadzona przez Krakowskie Towarzystwo Pomocy Uzależnionym przy ul. Krzemienieckiej 63, dofinansowywana przez Miasto Kraków w ramach konkursu grantowego, przeznaczona dla 35 osób.
  - Ogrzewalnia przy ul. Skawińskiej 6 – zapewniająca 40 do 50 awaryjnych miejsc noclegowych, posiłki i możliwość dokonania zabiegów higienicznych osobom bezdomnym, prowadzona przez Zgromadzenie Braci Albertynów.
  - Ośrodek Wychodzenia z Bezdomności - ul. Saska 9a, prowadzony przez Zgromadzenie Braci Albertynów, dysponujący 40 miejscami.

Szczególnym rodzajem działań w kwestii zapewniania noclegu było przygotowanie do uruchomienia Schroniska i Przytuliska dla Bezdomnych Kobiet w Krakowie przy ul. Sołtysowskiej 13c.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Krakowie pozyskał w 1999 roku do współpracy sponsora, który przekazał prywatne środki na budowę Przytuliska dla Bezdomnych Kobiet. Miasto Kraków przekazało działkę pod budowę placówki przy ul. Sołtysowskiej 13c, a Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej występował w trakcie budowy w charakterze inwestora zastępczego.

Celem uruchomienia placówki jest zabezpieczenie schronienia bezdomnym kobietom pochodzącym z terenu Krakowa oraz kształtowanie umiejętności służących samodzielnemu funkcjonowaniu bezdomnych kobiet w środowisku. Osiągnięciu założonego celu służyć będzie prowadzenie w przytulisku szerokich oddziaływań korekcyjnych i resocjalizacyjnych,

praktycznie na każdym etapie życia w przytulisku. Stąd też program funkcjonowania został tak zaplanowany, aby osiągnąć założony efekt zmierzający do usamodzielnienia bezdomnych kobiet.

2.5.4. GWAB – Grupa Wsparcia dla osób wychodzących z bezdomności.

Osoby bezdomne funkcjonują w strukturach wzmacniających postawy negatywne. Jednocześnie istnieje grupa osób bezdomnych, którzy charakteryzując się silniejszą osobowością, wykorzystując właściwie udzielaną im pomoc osiągnęli cel, jakim jest samodzielne funkcjonowanie w społeczeństwie.

Grupa tych osób stanowi potencjał dotychczas niewystarczająco wykorzystany przy prowadzeniu pracy socjalnej.

Dlatego też rozszerzono podejmowane działania, które zapobiegają dalszej marginalizacji tychże osób. Działania te prowadzone we współpracy z osobami, które wyszły z bezdomności i prowadzą do życiowego usamodzielnienia osób bezdomnych.

W celu realizacji wymienionych działań kontynuowano w 2001 r. wdrażanie programu korekcyjno – terapeutyczny pod nazwą „GWAB” – Grupa Wsparcia Osób Wychodzących z Bezdomności.

Celem projektu jest integralny rozwój osoby bezdomnej przy aktywnym współdziałaniu członków grupy terapeutycznej. Odbiorcami projektu są osoby bezdomne trwale związane z Krakowem, w wieku produkcyjnym, zdolne do pracy, zdrowe psychicznie i somatycznie, nie uzależnione od alkoholu i narkotyków, wyrażające chęć uczestnictwa w grupie. Liczba członków grupy wynosi od 12 -20 osób. W trakcie 2001 r. funkcjonowały dwie grupy GWAB

- w siedzibie Działu Pomocy Bezdomnym,
- w Przytulisku dla Bezdomnych Mężczyzn przy ul. Kościuszki 23.

Grupę Wsparcia GWAB wsparcia prowadzą dwaj pracownicy Działu Pomocy Bezdomnym MOPS. W programie uczestniczyły w 2001 roku 43 osoby bezdomne.

2.5.5. Interwencje w miejscach pobytu osób bezdomnych, w godzinach nocnych, w okresie zimowym.

Działania te służą zabezpieczeniu przed udziałem osób bezdomnych, w sytuacjach zagrażających ich życiu i zdrowiu.

Przeprowadzone w ramach realizacji zadania 2 całonocne interwencje (z 22 na 23 listopada i z 20 na 21 grudnia) służące udzieleniu pomocy osobom bezdomnym. Zadanie to realizowane było przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej oraz Komendę Miejską Policji.

Interwencje miały miejsce w następujących miejscach:

- krakowskie dworce,
- węzły ciepłownicze,
- baraki i pustostany,
- opuszczone działki.

2.5.6. Organizacja Wieczery Wigilijnej dla około 800 osób bezdomnych.

Dobłą tradycją jest coroczna organizacja Wieczery Wigilijnej, dla około 800 osób bezdomnych. Wieczera organizowana jest w kruchtach Kościoła Ojców Franciszkanów. Zadanie to zrealizowano przy współpracy Caritas Archidiecezji Krakowskiej, Zgromadzenia OO. Franciszkanów, Krakowskiej Kongregacji Kupieckiej, Radia Plus, Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego, Zgromadzenia Braci Albertynów.

Niezależnie od przygotowanego posiłku wigilijnego osoby bezdomne otrzymały paczki zawierające żywność. Wydano 800 paczek żywnościowych. Koszt realizacji zadania zawarł się w kwocie 8 200zł.

2.5.7. Wolontariat lekarzy i studentów związanych z II Katedrą Chirurgii Ogólnej Collegium Medicum Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie w Miejskiej Noclegowni dla Bezdomnych Mężczyzn w Krakowie.

Osoby bezdomne są specyficzną kategorią społeczną wymagającą specyficznych oddziaływań również w zakresie udzielania świadczeń medycznych i realizowania kierowanych do nich programów zdrowotnych.

W praktyce sytuacja osoby bezdomnej często nie znajduje zrozumienia w powszechnie dostępnych placówkach służby zdrowia, wiele z osób bezdomnych na skutek prowadzonego trybu życia ma również trudności z nabyciem i „utrzymaniem” uprawnień do ubezpieczenia zdrowotnego.

Mając na uwadze wymienione okoliczności Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Krakowie nawiązał współpracę z II Katedrą Chirurgii Ogólnej Collegium Medicum Uniwersytetu Jagiellońskiego w celu wzbogacenia dotychczasowej oferty usług medycznych kierowanych do osób bezdomnych.

Ustalono zasady współpracy przy organizacji i realizacji zadania związanego ze świadczeniem pomocy medycznej bezdomnym przebywającym i zgłaszającym się do Miejskiej Noclegowni dla Bezdomnych Mężczyzn, przy ul. Makuszyńskiego 19. Wykorzystując do tego celu lekarzy wolontariuszy związanych z II katedrą Chirurgii oraz studentów medycyny ostatnich lat, pracujących pod nadzorem merytorycznym Kliniki.

Wolontariusze II Katedry Chirurgii, w ramach prowadzonej współpracy udzielając pomocy medycznej wykonują następujące procedury :

1. Badania fizykalne chorych,
2. Mierzenie ciśnienia,
3. Zmiany opatrunków,
4. Zaopatrzenie chirurgiczne prostych, powierzchownych ran, oparzeń i odmrożeń.

2.5.8. Świadczenia materialne na rzecz bezdomnych:

Bezdomni są oczywiście objęci różnego typu pomocą materialną i usługową analogiczną do pomocy świadczonej pozostałym mieszkańcom Krakowa:

1. Zadania własne gminy:
  - posiłki- 12 227 świadczeń na kwotę 30 567,50 zł
  - świadczenia lecznicze– 7 świadczenia na kwotę 3 871,14 zł
  - zabezpieczenie niezbędnej i stosownej do pory roku odzieży – 86 świadczeń na kwotę 5 935 zł
  - pomoc celowa– 886 świadczeń na kwotę 63 597,96 zł
  - zasiłek w naturze (wyprawka) z tytułu ochrony macierzyństwa - 5 świadczeń na kwotę 839,98 zł
  - wydatki mieszkaniowe w ramach lokalnego programu dofinansowania do opłat – 13 świadczeń na kwotę 5 100 zł
2. Zadania zlecone gminie:
  - renta socjalna – 187 świadczeń na kwotę 71 050,61 zł
  - zasiłek stały wyrównawczy – 1 709 świadczeń na kwotę 562 606,56 zł
  - składki na ubezpieczenie zdrowotne - 1 870 świadczeń na kwotę 50 965,50 zł
  - zasiłki okresowe - 67 świadczeń na kwotę 20 740 zł

- zasiłki z tytułu ochrony macierzyństwa - 16 świadczeń na kwotę 3 985,60 zł
- zasiłki rodzinne - 20 świadczeń na kwotę 876,30 zł
- zasiłki pielęgnacyjne - 394 świadczenia na kwotę 49 964,72 zł
- bilety kredytowane – 84 świadczenia na kwotę 4 003,75 zł

2.6. Realizacja zadań priorytetowych dzielnic

W ramach realizacji zadań priorytetowych z zakresu pomocy społecznej MOPS zaopiniował i realizował 47 zadań uznanych za priorytetowe przez Rady Dzielnic, w tym 36 zadań realizowanych we współpracy z organizacjami pozarządowymi, 2 zadania realizowane przy współpracy z Miejskimi Dziennymi Domami Pomocy Społecznej oraz 9 zadań realizowanych bezpośrednio przez MOPS.

MOPS realizując zadania priorytetowe dzielnic zawarł 36 porozumień z organizacjami pozarządowymi. Środki finansowe na projekty realizowane przez organizacje pozarządowe były przyznane przez Rady Dzielnic w ramach Dzielnicowych Konkursów Grantowych. Dofinansowanie tych projektów obejmowało między innymi:

- zakup energii elektrycznej dla bezdomnych przebywających w schroniskach,
- zapewnienie dzieciom opieki i bezpieczeństwa w okresie ferii zimowych w mieście poprzez organizowanie wolnego czasu w formie zajęć sportowo- rekreacyjnych, wyjść na lodowisko, na wycieczki,
- organizację zimowisk dla dzieci z rodzin ubogich i zagrożonych patologią,
- pomoc dzieciom w nauce, udzielanie korepetycji,
- dożywianie, w formie ciepłych posiłków, dzieci ze szkół gimnazjalnych i podstawowych,
- doposażenie świetlic socjoterapeutycznych i rehabilitacyjno-terapeutycznych w materiały dydaktyczne, rehabilitacyjne, drobnego sprzętu sportowego,
- organizowanie kolonii letnich z bogatym programem rekreacyjnym i wychowawczym,
- organizowanie spotkań integracyjnych dzieci niepełnosprawnych i z innymi dziećmi,
- zakup paczek i bonów żywnościowo-towarowych dla emerytów, rencistów i inwalidów,
- poradnictwo psychologiczne,
- zakup testów psychologicznych dla potrzeb świetlicy środowiskowo-terapeutycznej,
- zakup paczek okolicznościowych z okazji Dnia Dziecka i Świąt Bożego Narodzenia dla dzieci niepełnosprawnych intelektualnie,
- organizowanie spotkań Wielkanocnych i Bożonarodzeniowych dla ubogich rodzin, rodzin wielodzietnych, osób samotnych i niepełnosprawnych,
- organizowanie obozów wypoczynkowo-rehabilitacyjnych dla dzieci słabowidzących i niewidomych połączonych z zajęciami hipoterapii, oraz dla dzieci z niepełnosprawnością intelektualną i fizyczną,
- organizację uroczystego spotkania z okazji Światowego Dnia Seniora dla emerytów i rencistów,
- organizację wycieczek dla emerytów i rencistów,
- organizację koncertu integracyjnego dla uczestników ośrodków rehabilitacyjno-terapeutycznych z udziałem artystów śpiewających poezję.

Natomiast zadania realizowane bezpośrednio przez filie MOPS dotyczyły zakupu energii elektrycznej dla najuboższych mieszkańców dzielnic, pomocy żywnościowej dla osób ubogich i samotnych, dożywiania dzieci w szkołach, zakupu przyborów szkolnych, dofinansowania Zespołu d/s Orzekania o Stopniu Niepełnosprawności. Pomoc udzielana przez MOPS realizowana była zgodnie z przepisami ustawy o pomocy społecznej na

podstawie indywidualnych decyzji administracyjnych. Łącznie wydano 719 decyzji administracyjnych.

Wszystkie powierzone zadania zostały zrealizowane terminowo. Łącznie na realizację w/w zadań priorytetowych z zakresu pomocy społecznej Rady Dzielnic Miasta Krakowa przeznaczony 287 020 zł, z czego wykorzystano kwotę 286 435 zł.

2.7. „Program interwencji w środowisku osób żebrzących”

W roku 2001 Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Krakowie, we współpracy ze Strażą Miejską przeprowadził „Program interwencji w środowisku osób żebrzących”. Założeniem projektu było rozpoznanie środowiska osób żebrzących na terenie Miasta Krakowa, objęcie pracą socjalną i pomocą osób kwalifikujących się do jej udzielenia, a przez to doprowadzenie do porzucenia przez nie uprawiania żebractwa.

Druga część „Programu...”, przeprowadzona pod hasłem „Uważaj, komu dajesz swoje pieniądze” miała na celu, poprzez publikowanie na bieżąco informacji z przebiegu akcji, zwrócenie uwagi społeczeństwa Krakowa na problem żebractwa, zwłaszcza uprawianego w sposób natarczywy i oszukańczy. W zamian proponowano alternatywny model skutecznego pomagania osobom znajdującym się w szczególnie złej sytuacji życiowej, poprzez wspieranie profesjonalnych instytucji pomocowych i organizacji pozarządowych. Realizacja tych założeń miała doprowadzić w efekcie do ograniczenia zjawiska żebractwa na terenie Miasta Krakowa.

W ramach realizacji programu w części dotyczącej zdiagnozowania środowiska osób żebrzących przeprowadzono 4 akcje.

Na potrzeby akcji utworzone zostały zespoły, w skład których wchodził dwaj pracownicy socjalni oraz dwaj strażnicy miejscy. W akcji brały udział zwykle 3 lub 4 ekipy. Akcja miała następujący przebieg: pracownicy socjalni Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej we współpracy ze Strażą Miejską patrolowali tereny Miasta Krakowa, nawiązując kontakt z osobami żebrzącymi oraz nakłaniając je do wyrażenia zgody na przewiezienie do Filii MOPS przy ul. Rogozińskiego. Tutaj przeprowadzono rozmowy, podczas których wstępnie określano sytuację życiową osób żebrzących.

Podczas akcji zidentyfikowano 51 osób pochodzenia polskiego i 24 obcokrajowców, z którymi nawiązano 79 kontaktów. Obcokrajowcy stanowili 32% ogółu osób żebrzących.

Ok. 35% osób żebrzących w Krakowie pochodziło z innych gmin.

Osoby, które wyraziły zgodę na rozmowę, udzielały bardzo niechętnie informacji odnośnie swojej sytuacji życiowej, a często podawały nieprawdziwe dane. W związku z tym, jedyne dane, które uzyskano podczas rozmów, dające obraz osób żebrzących, dotyczyły płci, wieku oraz źródeł dochodów.

W trakcie akcji 4 dzieci zostało przewiezionych do pogotowia opiekuńczego. Wszystkie dzieci były obcego pochodzenia – 3 Romów i 1 dziecko narodowości ukraińskiej. Dzieciom, w związku z ich złym stanem fizycznym i psychicznym oraz zaniedbaniem pod względem higieny, zapewniono odpowiednią opiekę. Dzieci niestety musiały wrócić do rodzin, które się po nie zgłosiły. W związku z nielegalnym pobytom na terenie Polski, rodziny miały zostać deportowane.

W stosunku do wszystkich osób, które zgodziły się na przejazd do MOPS podczas akcji, pracownicy socjalni podjęli działania mające na celu określenie ich sytuacji życiowej oraz udzielenie im stosownej pomocy. Jednakże w związku z tym, iż osoby żebrzące zwykle nie posiadały dokumentu tożsamości, podawały fałszywe dane i nieprawdziwe informacje odnośnie swojej sytuacji życiowej, pracownikom socjalnym udało się przeprowadzić zaledwie jeden wywiad środowiskowy i przyznać pomoc (w formie dofinansowania do żywności) tej jednej osobie.

W ramach akcji w 20 przypadkach wystąpiono do Kolegium (2 razy w sprawach Polaków i 18 razy w sprawach obcokrajowców), 31 osób zostało pouczonych.

Kraków jest miastem „sprzyjającym żebractwu”. Społeczeństwo Miasta Krakowa, a także turyści chętnie wspierają osoby znajdujące się w potrzebie. Osoby żebrzące uczyniły z procederu żebractwa zawód, przynoszący im na tyle opłacalne zyski, że zagłuszają one poczucie wstydu.

W związku z tym, że często osoby żebrzące posiadają stałe źródło dochodów i nie są zainteresowane uzyskaniem świadczeń z pomocy społecznej, uznać można, że żebractwo nie stanowi w rzeczywistości problemu socjalnego. Osoby uprawiające żebractwo nie wymagają wsparcia ze strony pomocy społecznej.

Natomiast w związku ze zmniejszającą się liczbą osób żebrzących podczas kolejnych akcji wywnioskować można, iż przeprowadzane podczas akcji działania stanowiły poważne utrudnienie w żebraniu, tak więc w przypadku zwiększenia częstotliwości akcji, żebractwo zostałoby w znaczny sposób ograniczone.

Przebieg oraz efekty akcji „Uważaj, komu dajesz swoje pieniądze”

Równoległe do przedsięwziętego programu interwencji w środowisku osób żebrzących, prowadzona była akcja „Uważaj komu dajesz swoje pieniądze”. Istotny element akcji stanowiło przygotowanie plakatu informacyjnego i ulotek oraz dowodów wpłat, umożliwiających sprawne dokonywanie wpłat na konto specjalne MOPS, z przeznaczeniem dla osób potrzebujących. Przygotowany plakat miał informować o nieskuteczności wspomagania osób żebrzących na ulicach i proponować lepszy sposób wspierania osób znajdujących się w bardzo trudnej sytuacji życiowej. Miasto Kraków przekazało 4 700 zł na pokrycie kosztów związanych z drukiem plakatów, ulotek, oplakatowanie oraz pokrycie kosztów związanych z dokonywanymi przez ofiarodawców wpłatami na przekazach pocztowych. Przygotowanie plakatu i ulotek zostało sfinansowane w ramach środków Programu Bezpieczny Kraków.

Patronat nad akcją objął Wiceprezydent Bogumił Nowicki.

MOPS przygotował listę osób i rodzin, znajdujących się w bardzo trudnej sytuacji bytowej, zdrowotnej i rodzinnej, którym przekazywano środki zgromadzone na koncie. Osoby, którym udzielano wsparcia w trakcie akcji, objęte są już pomocą społeczną – jednak ich sytuacja zdrowotna i życiowa jest tak ciężka, że przekazywane przez pomoc społeczną środki nie rozwiązują w żaden sposób problemów, z którymi boryka się rodzina.

W roku 2001 w wyniku przeprowadzonej akcji informacyjnej ofiarodawcy przekazali 4 500 zł na rzecz potrzebujących. Pieniądze trafiły do pięciu rodzin, w których znajdują się ciężko chore dzieci.

Cel kształtowania świadomości społeczeństwa Krakowa odnośnie zjawiska żebractwa nie jest mierzalny, jednakże liczymy, iż prowadzona akcja informacyjna spowodowała, że część osób zdecydowała się wspomóc osoby znajdujące się w rzeczywistej potrzebie, zamiast wspierać żebraków. Akcja jest kontynuowana i wciąż dokonywane są wpłaty na rzecz najbardziej potrzebujących.

2.8. Współpraca międzynarodowa

2.8.1. Współpraca z Urzędem Miasta Frankfurt.

W związku z kontynuacją zainicjowanej w maju 2000 roku przez Urząd Miasta Frankfurt nad Menem współpracy z Miastem Kraków, w dniach 18 – 22 kwietnia 2001 roku w Krakowie gościła delegacja przedstawicieli władz miasta Frankfurtu nad Menem, w której uczestniczyli: Horst Hemzal - Członek Zarządu Miasta do spraw socjalnych, Ingo Staymann -

Kierownik Urzędu ds. Młodzieży i Spraw Socjalnych, Janusz Hoppe - ekspert do spraw pomocy osobom niepełnosprawnym w Urzędzie ds. Młodzieży i Spraw Socjalnych.

Głównym celem wizyty było podpisanie **"Porozumienia pomiędzy Stołecznym Królewskim Miastem Kraków i Miastem Frankfurt nad Menem o współpracy w dziedzinie pomocy społecznej"**, które odbyło się dnia 19 kwietnia 2001 roku. Ze strony polskiej podpis złożyli Wiceprezydenci Miasta Krakowa Bogumił Nowicki i Jerzy Jedliński, ze strony niemieckiej Członek Zarządu Miasta do spraw socjalnych Horst Hemzal.

W dniach 10 - 14 września 2001 roku w Krakowie przebywała delegacja 15 ekspertów z instytucji pomocowych we Frankfurcie, zajmujących się głównie pomocą na rzecz dzieci i młodzieży oraz na rzecz osób starszych. Uczestnicy delegacji zapoznali się z funkcjonowaniem jednostek systemu pomocy społecznej Miasta Krakowa (Dziennych Domów Pomocy Społecznej, Środowiskowego Dom Samopomocy przy ul. Komandosów 18, Domu Matki i Dziecka, Domu Dziecka nr 3 i MOPS).

W ramach powołanych grup roboczych, składających się ze specjalistów zajmujących się pomocą dzieciom i młodzieży, osobom starszym dyskutowano na temat form, zasad udzielania pomocy w naszych miastach oraz ustalano możliwości i cele dalszej współpracy we wskazanych obszarach..

Wstępnie ustalono plan wizyty delegacji z Krakowa we Frankfurcie w 2002 roku oraz zaplanowano wymianę osób starszych.

2.8.2. Współpraca z Zakładami Bethel w Bielefeld.

W dniach 22 – 25 sierpnia 2001 roku w Bielefeld odbyło się sympozjum na temat „Znaczenie religii w psychiatrii”, w którym uczestniczyli psychiatry i psycholodzy reprezentujący placówki leczenia otwartego i zamkniętego z Krakowa i Warszawy oraz pracownicy warsztatów terapii zajęciowej i pracownicy pomocy społecznej.

Uczestnicy mieli możliwość zapoznania się z:

- Realizowanymi w Bethel zadaniami z zakresu pomocy społecznej
- Funkcjonowaniem fundacji pomocy dzieciom za środowisk zagrożonych patologią

W trakcie tej wizyty po raz pierwszy został uwzględniony aspekt pomocy na rzecz dzieci w ramach środowiska. Ma to dla nas istotne znaczenie, szczególnie że Miasto Kraków podjęło zadanie przekształcania systemu opieki nad dzieckiem i rodziną. W Bielefeld od kilkunastu lat nie ma placówek pobytu stacjonarnego, przeważają rodzinne formy opieki nad dziećmi: rodziny zastępcze, pogotowia rodzinne i rodzinne domy dziecka. Zmiany wprowadzane w naszym systemie pomocy społecznej mają podobny charakter, dlatego planowana jest bliższa współpraca i wymiana doświadczeń w tym obszarze.

W wyjeździe uczestniczyło 2 przedstawiciele Ośrodka.

2.8.3. Współpraca z Lipskiem.

- W dniach 13 – 16 maja 2002 roku w ramach Polsko – Niemieckiego spotkania seniorów w Lipsku przebywała 15 – osobowa delegacja z Krakowa, w której uczestniczyło 4 przedstawiciele MOPS. Goście wzięli udział w forum „Odważa podejmowania działalności społecznej”, spotkaniach z przedstawicielami Urzędu Miasta Lipsk i Rady do spraw Seniorów przy Urzędzie Miasta, , mieli możliwość zwiedzania placówek, w których świadczona jest pomoc na rzecz osób starszych.
- W dniach 15 – 20 listopada 2001 roku w Krakowie przebywała delegacja z Lipska, w skład której wchodził Radny Miasta oraz Zastępczyni Dyrektora Wydziału Młodzieży

Urzędu Miasta Lipsk.. Delegacja spotkała się z Dyrektorem Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, w trakcie której poruszano głównie problematykę pomocy na rzecz dzieci i młodzieży.

2.8.4. Inne działania w zakresie współpracy międzynarodowej.

- a) Polsko - niemieckie seminarium „Samopomoc - tworzenie i kierowanie oraz szanse i granice organizacji samopomocowych w praktyce” w Peseckendorf koło Magdeburga.

Seminarium odbyło się w dniach 25-27 listopada 2001 r. w ramach projektu „Rozbudowa struktur samopomocy dla niepełnosprawnych i szczególnie poszkodowanych w województwie małopolskim w kierunku samopomocy i wolontariatu oraz rozbudowa poradnictwa w tym zakresie”. Ze strony Ośrodka w spotkaniu udział wzięła jedna osoba.

- b) Wizyta delegacji z Berlina

W dniach 27 - 30.07.2001 r. przebywała w Krakowie grupa 5 osób reprezentujących Stowarzyszenie dla interkulturowej, ambulatoryjnej pomocy wychowawczej "LebensWelt", uznane przez Urząd do spraw Młodzieży Landu Berlina. W trakcie pobytu delegacja zapoznawała się z funkcjonowaniem Filii nr 6 MOPS i Ośrodka Interwencji Kryzysowej.

3. STRUKTURA ORGANIZACYJNA I KADROWA MOPS.

Kolejne zmiany w przepisach prawnych wymusiły dostosowanie do nich podstawowego dokumentu określającego ramy działalności MOPS. Efektem był nowy Statut MOPS jako załącznik do uchwały Nr XCIV/887/01 Rady Miasta Krakowa z dnia 5 grudnia 2001 r.

3.1. Zmiany w strukturze organizacyjnej w roku 2001.

W ramach przekształceń struktury organizacyjnej MOPS, sierpniu 2001 r. nastąpiła likwidacja 12 punktów terenowych w Filii nr 4 oraz jej podział na 3 mniejsze jednostki organizacyjne: Filię nr 4 obsługującą mieszkańców dzielnicy XVIII Miasta Krakowa, Filię nr 8 obsługującą mieszkańców z dzielnic XIV i XV oraz Filię nr 9 obsługującą mieszkańców z Dzielnicy XVI i XVII Miasta Krakowa. Wszystkie trzy filie działają na nowych zasadach organizacyjnych (specjalizacja pracowników socjalnych – podział na zespoły problemowe, poprawa przepływu informacji między pracownikami dzięki jednej siedzibie filii, zwiększenie samodzielności i odpowiedzialności pracownika socjalnego poprzez prowadzenie przez jednego pracownika całości działań wobec klienta)

W grudniu 2001 r. przeprowadzono kolejny etap reorganizacji struktury organizacyjnej MOPS oraz podział Filii Nr 3 na dwie mniejsze jednostki organizacyjne: Filię nr 3 dla mieszkańców dzielnic IX, X, XIII oraz Filię Nr 10, działającą w ramach dzielnicy XI i XII, z jednoczesną likwidacją punktów terenowych.

Przeprowadzone zmiany służyły również dostosowaniu funkcjonowania MOPS do podziału Miasta Krakowa na dzielnice pomocnicze.

W roku 2001 udało się osiągnąć docelową liczbę filii: z siedmiu wzrosła do dziesięciu. Ze względów lokalowych (konieczne jest skoncentrowanie wszystkich pracowników w jednym miejscu) nie udało się jedynie zreorganizować Filii Nr 2 i nadal działa na „starych” zasadach – pracownicy socjalni rozproszeni są w kilku punktach terenowych, a jeszcze w innym miejscu jest siedziba filii. Nie są też podzieleni na zespoły problemowe.

3.2. Struktura organizacyjna MOPS

Działalność merytoryczna MOPS jest podzielona na dwa pionowy:

- 1) pomocy rodzinie i bezrobotnym
- 2) pomocy osobom starszym i niepełnosprawnym.

Formalnie podział ten wyrażony jest poprzez istnienie dwóch stanowisk Zastępców Dyrektora: ds. Pomocy Rodzinie i ds. Niepełnosprawnych. Zastępcom Dyrektora podlegają poszczególne komórki organizacyjne realizujące zadania dotyczące tych dwóch grup podopiecznych.

Zastępcy Dyrektora ds. Pomocy Rodzinie podlegają:

- a) Dział Doradztwa i Nadzoru Merytorycznego,
- b) Dział Pomocy Bezdomnym,
- c) Dział Pomocy Dzieciom.
- d) Filie - realizujące zadania obydwu pionów tj. rodzin i bezrobotnych oraz osób starszych i niepełnosprawnych, jednak ze względów organizacyjnych, by uniknąć podwójnego podporządkowania podlegają Zastępcy Dyrektora ds. Pomocy Rodzinie.

Zastępcy Dyrektora ds. Pomocy Niepełnosprawnym podlegają następujące komórki

organizacyjne:

- a) Dział Pomocy Osobom Starszym i Niepełnosprawnym,
- b) Dział Rehabilitacji Społecznej i Zawodowej Osób Niepełnosprawnych,
- c) Zespół do spraw Orzekania o Stopniu Niepełnosprawności.

Oprócz komórek organizacyjnych o charakterze merytorycznym w strukturze organizacyjnej MOPS znajdują się komórki organizacyjne odpowiedzialne za zapewnienie warunków wykonywania zadań oraz obsługę księgową, a także komórka odpowiedzialna za planowanie i sprawozdawczość całej działalności MOPS.

Struktura zatrudnienia MOPS na dzień 31 grudnia 2001 roku wyglądała następująco:

- 1) Dyrektor- 1 etat,
- 2) Zastępca Dyrektora ds. Pomocy Rodzinie- 1 etat,
- 3) Zastępca Dyrektora ds. Pomocy Niepełnosprawnym- 1 etat,
- 4) Dział Doradztwa i Nadzoru Merytorycznego- 10,6 etatu,
- 5) Dział Pomocy Bezdomnym- 8 etatów,
- 6) Dział Pomocy Niepełnosprawnym- 7 etatów,
- 7) Dział Pomocy Dzieciom – 9,5 etatu,
- 8) Dział Rehabilitacji Zawodowej i Społecznej Osób Niepełnosprawnych- 13 etatów,
- 9) Powiatowy Zespół do spraw Orzekania o Stopniu Niepełnosprawności- 5,25 etatu,
- 10) Dział Organizacyjny, na który składają się sekcje:
  - a) organizacyjna- 10,5 etatu,
  - b) personalna i rachuby płac - 5 etatów,
  - c) obsługi gospodarczej- 8,58 etatów,
- 11) Dział Finansowo-Księgowy- 10,8 etatu,
- 12) Sekcja Planowania i Analiz- 3 etaty,
- 13) Radcy Prawni- 2 etaty,
- 14) Sekretariat- 1 etat,
- 15) Filie:
  - a) Nr 1 (dla dzielnic II– III)- 38 etatów,
  - b) Nr 2 (dla dzielnic IV i VI)- 35 etatów,
  - c) Nr 3 (dla dzielnic IX, X, XIII)- 36,75 etatu,
  - d) Nr 4 (dla dzielnicy XVIII)- 30,5 etatu,
  - e) Nr 5 (dla dzielnicy VIII)- 21 etatów,
  - f) Nr 6 (dla dzielnicy I)- 42,75 etatu,
  - g) Nr 7 (dla dzielnic V i VII)- 33,7 etatu,
  - h) Nr 8 (dla dzielnic XIV i XV)- 24 etaty,
  - i) Nr 9 (dla dzielnic XVI i XVII)- 26,5 etatu,
  - j) Nr 10 (dla dzielnic XI i XII)- 39,25 etatu.

Łącznie MOPS dysponował 422, 68 etatami.

3.3. Doskonalenie zawodowe

Następujące w ciągu ostatnich lat zmiany w obszarze działań podejmowanych przez instytucje pomocy społecznej, zwiększający się zakres zadań oraz kierowanie pomocy do

grup społecznych nie znajdujących się wcześniej w kręgu odbiorców pomocy, wiąza się z koniecznością doskonalenia zawodowego kadr pomocy społecznej i przygotowania ich do pracy w nowych lub zmienionych rolach.

Konieczność przemodelowania sposobu realizacji zadań stawianych przed pracownikiem socjalnym jest zobowiązaniem, które nakłada ustawa o pomocy społecznej, między innymi wprowadzając pomoc w formie: poradnictwa rodzinnego, terapii rodzinnej, rozszerzając zakres pracy socjalnej, wprowadzając wymóg uzyskania opinii ośrodka pomocy społecznej na temat kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej.

W roku 2001 roku kontynuowane były wysiłki skierowane na podwyższanie kwalifikacji zawodowych i doskonalenie zawodowego, by pracownicy MOPS mogli sprostać wyzwaniom nowych zadań i nowej struktury a także wypełniać ustawowy obowiązek pracownika socjalnego do podnoszenia swoich kwalifikacji zawodowych.

Szczególny nacisk położony został na przygotowanie do pracy z poszczególnymi grupami klientów, w przypadku których konieczne jest zastosowanie specyficznych metod. Istotnym kryterium przy wyborze szkoleń, na które kierowano pracowników oraz opracowywaniu programów szkoleń realizowanych wyłącznie dla pracowników ośrodka było uwzględnienie w nich zajęć o charakterze warsztatowym. Takie podejście podyktowane jest tym, iż pracownicy socjalni posiadają podstawowe, teoretyczne przygotowanie do pracy, które uzyskali w trakcie nauki czy to w szkołach kształcących pracowników służb społecznych, czy też w trakcie studiów z zakresu pracy socjalnej, pedagogiki, psychologii. Natomiast techniki warsztatowe stwarzają im możliwość praktycznego ćwiczenia, obserwacji zachowań i postaw jakie mogą przyjmować zarówno klienci jak i osoby pomagające, a także możliwość nauki sposobów radzenia sobie ze swoimi emocjami, stereotypami i stosowania zasad prawidłowej komunikacji.

W zakresie poszczególnych grup tematycznych pracownicy uczestniczyli w następujących szkoleniach i konferencjach:

1. pomoc rodzinie:

- a) systemowa terapia rodzin – 2 osoby
- b) podstawy pracy z rodziną – podejście systemowe – 2 osoby
- c) szkolenie z zakresu terapii rodzin Video Interaction Training – 1 osoba
- d) przeciwdziałanie przemocy – budowanie lokalnej koalicji – 3 osoby
- e) V Ogólnopolska Konferencja nt. Reformy Systemu Pomocy Dziecku i Rodzinie – 2 osoby

2. pomoc osobom starszym, niepełnosprawnym, psychicznie chorym

- a) praca socjalna z seniorami – 8 osób
- b) Sympozjum Polsko – Niemieckiego Towarzystwa Zdrowia Psychicznego – 2 osoby

3. pomoc osobom uzależnionym

- a) rozwiązywanie problemów alkoholowych w środowisku opiekuńczym – 2 osoby
- b) Konferencja „Rola ośrodka pomocy społecznej we wspieraniu osób uzależnionych i ofiar przemocy” – 2 osoby
- c) cykl szkoleń realizowanych ze środków przekazanych Zarząd Miasta Krakowa uchwałą nr 1291/2001 z dnia 20 sierpnia 2001 r. z Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, na szkolenia pracowników w zakresie pracy z osobami uzależnionymi od alkoholu i ich rodzinami :
  - pięć szkoleń dla pracowników socjalnych, mających na celu zapoznanie z mechanizmami choroby alkoholowej oraz praktyczne ćwiczenie technik pracy z uzależnionym i jego rodziną. W programie uwzględniono również inne, szersze wymiary pracy, którą mogą podejmować pracownicy ośrodka pomocy społecznej na

rzecz uzależnionych: budowanie społecznego systemu wsparcia dla uzależnionych i ich rodzin, w tym szczególnie ofiar przemocy z rodziny alkoholowej:

„Alkoholizm jako choroba. Rola pracownika socjalnego w pracy z uzależnionym”

„Alkoholizm jako choroba. Praca socjalna z uzależnionym i jego rodziną”

„Alkoholizm jako choroba. Przemoc w rodzinie z osobą uzależnioną”

„Alkoholizm jako choroba. Praca socjalna z uzależnionym chorym somatycznie, psychicznie, bezdomnym”

„Alkoholizm jako choroba. Praca socjalna z uzależnionym i jego rodziną”

Łącznie w pięciu szkoleniach uczestniczyło 120 osób.

- Szkolenie kadry kierowniczej Miejskiego Ośrodka Pomocy pn. „Alkoholizm jako choroba. Zasady prowadzenia działań profilaktycznych oraz planowania zespołowej pracy interwencyjnej. Zarządzanie pracownikami realizującymi zadania z zakresu pomocy osobom uzależnionym i ich rodzinom w ośrodku pomocy społecznej”

Liczba uczestników – 36 osób.

- Udział dwóch pracowników socjalnych w Studium Pomocy Psychologicznej, organizowane przez Instytut Psychologii Zdrowia, w ramach którego prowadzone są warsztaty problemów alkoholowych. Studium przygotowuje do pracy zarówno z indywidualnym klientem, jak i z grupą, w obszarze świadczenia pomocy psychologicznej.

W 16 szkoleniach i konferencjach uczestniczyły 182 osoby.

Z uwagi na dalsze zmiany w zakresie przepisów prawnych oraz przejmowanie kolejnych zadań, i związaną z tym konieczność wdrażania nowych procedur postępowania, których właściwa znajomość jest niezbędna w działalności administracji publicznej, skierowano pracowników na następujące szkolenia:

- zmiany w dodatkach mieszkaniowych - 2 osoby
- postępowanie administracyjne w sprawach świadczeń z pomocy społecznej z elementami archiwizacji – 2 osoby
- szkolenie pracowników ośrodków pomocy społecznej – 1 osoba

W 3 szkoleniach uczestniczyło 5 osób.

Ponadto pracownicy MOPS , którzy uczestniczyli w następujących szkoleniach:

- zarządzanie personelem – 3 osoby
- gospodarka środkami specjalnymi – 1 osoba
- kapitał początkowy w świetle przepisów ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych – 2 osoby
- nowe zasady rozliczania i opłacania składek na ubezpieczenie społeczne – 1 osoba
- świadczenia pieniężne z ubezpieczenia społecznego – 1 osoba
- zarządzanie nieruchomościami – 1 osoba
- zmiany w rozliczaniu i opłacaniu składek na ubezpieczenia – 1 osoba
- nowelizacja ustawy o rachunkowości – 2 osoby
- rachunkowość – nowelizacja – 2 osoby
- zlecanie zamówień publicznych – 1 osoba
- szkolenie sieciowe CISCO - 1 osoba

W 11 szkoleniach uczestniczyło 16 osób.

Łącznie w 2000 roku pracownicy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej wzięli udział w 30 szkoleniach i konferencjach, w których uczestniczyły 203 osoby. Na finansowanie szkoleń i specjalizacji MOPS przeznaczył środki w wysokości 47 179,46 zł,

z czego 29 998 46 zł ze środków Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Poza uczestnictwem w szkoleniach i konferencjach pracownicy podnoszą swoje kwalifikacje zawodowe poprzez naukę na studiach wyższych i udział w specjalizacjach zawodowych.

W roku 2001 r. 1 osoba ukończyła specjalizację z zakresu organizacji pomocy społecznej w Instytucie Rozwoju Służb Społecznych w Warszawie.

Pracownicy MOPS systematycznie podnoszą poziom wykształcenia poprzez podejmowanie lub kontynuowanie studiów wyższych.

W 2001 roku ze wsparcia pracodawcy w postaci urlopu szkolnego w związku z kontynuowaniem nauki na studiach wyższych i w ramach specjalizacji skorzystały 32 osoby.

Konieczność zapewnienia środków na niezbędne koszty funkcjonowania ośrodka spowodowała ograniczenie w 2001 roku wydatków na doskonalenie zawodowe.

3.4. Inne działania niezbędne dla funkcjonowania ośrodka

1) **W ramach** organizacji przepływ korespondencji umożliwiającej realizację zadań MOPS (wezwania i zawiadomienia klientów, decyzje administracyjne i inne) kancelaria główna MOPS zarejestrowała:

- pism przychodzących zewnętrznych 22.942
- pism wychodzących zewnętrznych 24.239
- korespondencji wewnętrznej mops 9311

Wydatki ogółem za doręczanie przesyłek pocztowych wyniosły 162.855 zł

2) przeprowadzono 505 postępowań o udzielenie zamówienia publicznego, w tym:

- przetargów nieograniczonych 10,
- zapytań o cenę 8,
- zamówień z wolnej ręki 487.

3) pod względem spraw administracyjnych:

- nadzorowano funkcjonowanie 14 lokali o łącznej powierzchni biurowej 4.239m²,
- nadzorowano funkcjonowania 4 obiektów o łącznej powierzchni 3.541 m² przekazanych na cele realizacji zadań z zakresu pomocy społecznej: Schronisko dla Ofiar Przemocy w Rodzinie, Schronisko dla Bezdomnych Kobiet, Miejska Noclegownia dla Bezdomnych Mężczyzn, Zakład Aktywności Zawodowej dla osób po przebytej chorobie psychicznej.

Wydatki ogółem z tytułu opłat czynszowych wyniosły 361.355 zł, za zużycie energii 200.394 zł, za rozmowy telefoniczne 332.810 zł, za wywóz śmieci oraz ścieki 22.935zł, za dozór mienia i sprząatanie 135.942 zł.

• pod względem gospodarczym:

- przeprowadzono bieżące naprawy i konserwacje urządzeń i wyposażenia w pomieszczeniach biurowych MOPS,
- przeprowadzono remonty obiektów: w os. Teatralnym 24 dla Filii nr 8, 9 oraz Działu Pomocy Bezdomnym o pow. 904 m², przy ul. Rogozińskiego 5 o pow. 461 m².

Wydatki ogółem wyniosły 780.049 zł.

- pod względem zaopatrzenia zakupiono:
  - materiały biurowe i akcesoria,
  - materiały chemii gospodarczej,
  - sprzęt biurowy.

Wydatki ogółem wyniosły 289.240 zł

- pod względem usług:
  - wykonano druki wewnętrzne
  - doręczono świadczenia dla klientów
  - konwój gotówki do kas

Wydatki ogółem wyniosły 195.003 zł.

Łączne rzeczowe wydatki bieżące na utrzymanie Ośrodka zamknęły się kwotą 3.120.691 zł.

4) ze środków inwestycyjnych dokonano zakupów:

- 30 stacji komputerowych, 3 szt. kserokopiarek, programy komputerowe: 30 szt Windows 98, 34 szt. Office 2000, 1 szt. win2000 serwer upgr. z Windows nt, aktualizacja programu kadrowo-płacowego, na kwotę 157.276,99 zł,
- pierwszego wyposażenia dla Schroniska i Przytuliska dla Bezdomnych Kobiet w Krakowie przy ul. Sołtysowskiej 13c, w tym wyposażenie: pokoi, kuchni głównej i kuchni podręcznych, pomieszczeń magazynowych, pralni i suszarni, zakup nakryć stołowych i naczyń kuchennych, na kwotę 260.592,07 zł.

Łączne wydatki inwestycyjne wyniosły 417.869,06 zł.

5) w zakresie obrony cywilnej i powszechnej samoobrony ludności:

- powołano nietatowy zespół ewakuacyjny dla zabezpieczenia się od mogących wystąpić zagrożeń /pożaru, awarii sieci komunalnych i uwolnienia toksycznych środków przemysłowych/.
- przeprowadzono szkolenie z powszechnej samoobrony ludności w dwóch częściach /po jednej w każdym półroczu / o łącznym wymiarze 8 godzin rocznie (zajęcia prowadzono w grupach razem z innymi szkoleniami specjalistycznymi)
- zorganizowano posterunek alarmowania w oparciu o sekretariat etatowy, wyposażony w środki łączności odbiornik radiowy.

7) w zakresie bhp i ppoż:

- 52 pracowników odbyło szkolenie wstępne
- 145 pracowników odbyło szkolenie okresowe
- 68 pracowników odbyło szkolenie podstawowe
- 283 pracowników poddało się obowiązkowym profilaktycznym badaniom lekarskim
- przeprowadzono 30 kontroli wewnętrznych w zakresie ustalenia i przestrzegania stanu bhp w komórkach organizacyjnych MOPS